

ISSN 2956-0489

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ВИШЕ ЈАВНО ТУЖИЛАШТВО У БЕОГРАДУ

БИЛТЕН

БРОЈ 6

Јун 2025.

БИЛТЕН ВИШЕГ ЈАВНОГ ТУЖИЛАШТВА У БЕОГРАДУ

ПРИРЕЂИВАЧ:

Више јавно тужилаштво у Београду
улица Савска број 17а, 11000 Београд
телефон: 011/745-1510
факс: 011/745-1498
е-mail: uprava@beograd.vjt.rs
сајт: <https://beograd.vjt.rs>

ЗА ПРИРЕЂИВАЧА:

Ненад Стефановић, Главни јавни тужилац Вишег јавног тужилаштва у Београду

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:

Никола Пантелић, јавни тужилац Вишег јавног тужилаштва у Београду

ЧЛАНОВИ РЕДАКЦИЈЕ:

Јавни тужиоци Вишег јавног тужилаштва у Београду и подручних основних тужилаштава

др Снежана Радојичић, мр Мирослав Симић, Јелена Стеванчевић,
Наташа Дубак, мр Ана Ђуричић, Данијела Јокановић

Јавнотужилачки помоћници Вишег јавног тужилаштва у Београду

Светлана Милићевић, Александра Хаџић

СЕКРЕТАР РЕДАКЦИЈЕ:

Александра Хаџић, јавнотужилачки помоћник Вишег јавног тужилаштва у Београду

ИЗДАВАЧ:

Више јавно тужилаштво у Београду

ПРЕЛОМ, КОРЕКТУРА И ДИЗАЈН:

Службени гласник

ШТАМПАРИЈА:

Службени гласник

Свако копирање, умножавање, објављивање и дистрибуирање целине или делова текста из ове публикације представља повреду ауторског права и кривично дело.

Коришћење делова текста из овог билтена дозвољено је сходно ауторском праву и уз сагласност издавача.

САДРЖАЈ

I

УВОДНЕ РЕЧИ

- Уводна реч - - - - - 9

II

ОПШТИ ИНСТИТУТИ КРИВИЧНОГ ПРАВА

- Законитост доказа прибављених вештачењем по наредби јавног тужиоца за вештачење уређаја за аутоматску обраду података и опреме на којој се чувају или се могу чувати електронски записи (Јелена Стеванчевић) - - - - - 13
- Нужност мере притвора (Лука Нешовић) - - - - - 27
- Поверавање вештачења стручној установи (Александра Хацић) - - - - - 31
- Доказна радња препознавања (Александра Хацић) - - - - - 34
- Кривично дело тешка дела против безбедности јавног саобраћаја и закључивање споразума о признању кривичног дела (Јелена Јовановић) - - - - - 36

III

ПРВОСТЕПЕНО КРИВИЧНО ОДЕЉЕЊЕ

- О кривичном делу из члана 98. Закона о тајности података (Миодраг Марковић) - - - - - 41

- Положај и заштита жртве у кривичном поступку
(Данијела Јокановић) - - - - - 48
- Радња извршења вршење насиља код кривичног дела
насилничко понашање на спортској приредби или
јавном скупу из члана 344а КЗ (Александра Хаџић) - - - - - 53
- Психичко злостављање члана породице код
кривичног дела тешко убиство (Александра Хаџић) - - - - - 62
- Локација нанетих повреда као индикатор намере
код кривичног дела убиство (Никола Ускоковић) - - - - - 68
- Законитост прикупљених материјалних доказа
(Никола Ускоковић) - - - - - 72
- Исказ саопштеног као доказ
(Никола Ускоковић) - - - - - 76

IV

ДРУГОСТЕПЕНО КРИВИЧНО ОДЕЉЕЊЕ

- Кривично дело насиље у породици из члана 194.
став 1. КЗ (др Снежана Радојичић) - - - - - 83
- Кривично дело ометање службеног лица у вршењу
службене дужности (др Снежана Радојичић) - - - - - 85
- Нужна одбрана (др Снежана Радојичић) - - - - - 87
- Правноснажно пресуђена ствар – кривично дело
и прекршај (др Снежана Радојичић) - - - - - 89

V

ПОСЕБНО ОДЕЉЕЊЕ ЗА СУЗБИЈАЊЕ КОРУПЦИЈЕ

- Крађа и проневера – дилеме у пракси
(мр Ана Ђуричић) - - - - - 95
- Ангажовање другог браниоца
(Сања Радовић) - - - - - 108

VI ГОСТИ БИЛТЕНА

- Институционална сарадња европских тела у контексту
реформе правосуђа у Србији: међусобни утицај
и координисан надзор
(Анђела Банић) -----115
- Правосудна реформа под европским оквирима
(Анђела Банић) -----120
- Однос између кривичног дела из члана 23. ЗОЈРМ
и кривичног дела из члана 323. КЗ
(Марија Милосављевић) -----127

I УВОДНЕ РЕЧИ

Поштоване колегинице и колеге,

Пред вама је шести број *Билтена Вишеї јавної тужилаштва у Београду*. И овог пута настојали смо да објединимо текстове који одражавају разноврсност тема и искустава из свакодневне тужилачке праксе, као и шири правосудни амбијент.

Захваљујемо свим ауторима – како колегама из тужилаштва, тако и сарадницима из других делова правосудног система – на ангажовању и спремности да поделе знање и ставове који могу бити од користи ширем професионалном кругу.

Уместо јединствене тематске целине, овај број доноси мозаик различитих погледа, примера и анализа са циљем да подстакне размену искустава и понуди стручну подршку у свакодневном раду.

Редакција и даље остаје отворена за ваше предлоге, прилоге и сугестије. Хвала вам на поверењу и интересовању које нам пружате.

Редакција *Билтена*

II ОПШТИ ИНСТИТУТИ КРИВИЧНОГ ПРАВА

Јелена Стеванчевић*

ЗАКОНИТОСТ ДОКАЗА ПРИБАВЉЕНИХ
ВЕШТАЧЕЊЕМ ПО НАРЕДБИ
ЈАВНОГ ТУЖИОЦА ЗА ВЕШТАЧЕЊЕ
УРЕЂАЈА ЗА АУТОМАТСКУ ОБРАДУ
ПОДАТАКА И ОПРЕМЕ НА КОЈОЈ СЕ
ЧУВАЈУ ИЛИ СЕ МОГУ ЧУВАТИ
ЕЛЕКТРОНСКИ ЗАПИСИ

Сажетак: У овом раду бавићемо се законитошћу доказа прибављених вештачењем уређаја за аутоматску обраду података, телефона или рачунара, односно свих уређаја на којима се чувају или се могу чувати електронски записи, који су прибављени по наредби јавног тужиоца за вештачење таквих уређаја, а да претходно суд није донео наредбу за претрес. Основно питање је да ли се тако добијени докази могу сматрати законитим и да ли се могу користити у кривичном поступку као докази на којима се, између осталог, заснива пресуда. Аутор овог текста сматра да то јесу законити докази, а овакав став поткрепљен је одлукама највишег суда у Републици Србији, али и појединих већа апелационих судова. Законик о кривичном поступку прописује да јавни тужилац као руководилац истражног поступка може да донесе наредбу за вештачење и уређаја за аутоматску обраду података током истраге, а то је могуће применити и у случају извођења одређених доказни радњи у скраћеном поступку. Сходно наведеном, као што је то прописано Закоником, овај институт не треба

* Аутор је јавни тужилац Другог основног јавног тужилаштва у Београду. Ставови изнети у раду не представљају ставове државног органа у којем аутор ради.

мешати с претресом уређаја за аутоматску обраду података, који је могуће спровести само уз наредбу надлежног суда.

Кључне речи: наредба, вештачење, претрес, јавни тужилац, суд, законитост

1. УВОД

Јавни тужилац је самостални државни орган и, између осталог, руководиоца истраге. Према одредбама Законика о кривичном поступку¹ (у даљем тексту ЗКП), јавни тужилац спроводи истрагу и предузима све потребне доказне радње са циљем прикупљања доказа ради разјашњења чињеничног стања. Након што се одузму мобилни телефони, рачунари и друга електронска опрема, да би утврдио њихову садржину јавни тужилац може донети наредбу за вештачење уређаја за аутоматску обраду података, односно опреме на којој се чувају или се могу чувати електронски записи.

Таква наредба за вештачење, која мора садржати све елементе прописане Закоником, најчешће се са уређајима, који су претходно одузети од лица уз потврде о привремено одузетим предметима, доставља посебном одсеку Министарства унутрашњих послова или вештаку информационе технологије, који ће према правилима струке извештачити уређај и сачинити записник о вештачењу, потом материјал добијен вештачењем, пренети на DVD или CD и доставити јавном тужиоцу на даљу надлежност, заједно са предметима вештачења.

Несумњиво је да је ЗКП јавном тужиоцу, као руководиоцу истражног поступка, или предоптужног (скраћеног) поступка, омогућио да донесе наредбу за вештачење и уређаја за аутоматску обраду података на основу које ће се прибавити докази, који се могу користити током кривичног поступка.

У пракси је до сада забележено да су поједини браниоци покушали да оспоре законитост прибављених доказа по наредби

1 „Службени гласник РС“, бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13, 55/14, 35/19, 27/21 – одлука УС и 62/21 – одлука УС.

за вештачење јавног тужиоца, управо мешајући два различита института, и то вештачење уређаја и претрес уређаја (који се врши искључиво према наредби надлежног суда).

Највише судске инстанце разматрале су у више наврата ово питање кроз поднете захтеве за заштиту законитости и заузеле јасан став да се наведени докази, који су прибављени уз наредбу за вештачење јавног тужиоца, могу користити у поступку и да нису незаконити.

Сматрамо да се по наредби јавног тужиоца која је донета у складу са одредбама ЗКП може извршити вештачење уређаја за аутоматску обраду података, те да су у Законику јасно дефинисани појмови претреса и вештачења, као и да се екстракцијом података установе, МУП или вештака могу прибавити законити докази у поступку. Такође, сматрамо да преглед мобилних уређаја или друге електронске опреме или њихов увиђај који се врши у складу са Законом такође представља законит начин прикупљања доказа.

Несумњиво је да је за претрес аутоматских уређаја неопходна наредба суда, али у ситуацији када се врши само вештачење, она није потребна и та два термина, односно института не треба мешати.

2. ОДЛУКЕ СУДОВА

2.1. Пресуда Врховног касационог суда, Кзз број 138/2023²

Дана 28. 2. 2023. године Врховни касациони суд донео је пресуду, Кзз број 138/23, којом су као неосновани одбијени захтеви за заштиту законитости поднети против правноснажне пресуде Вишег суда у Чачку, К број 3/22 и Апелационог суда у Крагујевцу, Кж1 број 723/22. Браниоци су навели битну

2 Портал Врховног суда Србије, <https://vrh.sud.rs/sr/%D0%BA%D0%B7%D0%B7-1382023-%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D1%82-%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D0%B7>, приступљено 18. 5. 2025.

повреду одредаба кривичног поступка из члана 438. став 2. тачка 1. ЗКП и као незаконите доказе записник о вештачењу мобилног телефона и SIM картице Полицијске управе Чачак, са табеларним приказом у PDF формату и приложеним CD, као и записником о вештачењу мобилног телефона и SIM картице ПУ Чачак са табеларним приказом у PDF формату, чији је саставни део USB, на којем се у електронској форми налазе подаци о прикупљеном садржају и видео-записи. Образложили су да су записници о вештачењу мобилног телефона, који су одузети од окривљених и сведока, сачињени на основу наредбе Вишег јавног тужилаштва у Чачку, а не на основу наредбе суда, па су прибављени супротно одредби члана 152. став 3. ЗКП и члана 155. став 1. ЗКП, те представљају незаконите доказе у смислу члана 438. став 2. тачка 1. ЗКП, као и да је вештачењем мобилних телефона извршено претресање уређаја за аутоматску обраду података и опреме на којој се чувају или се могу чувати електронски записи, али без наредбе суда.

Врховни касациони суд је оценио да се наводи захтева за заштиту законитости не могу прихватити као основани, јер је виши јавни тужилац у Чачку, као орган поступка, у тој фази, сходно члану 113. ЗКП, донео наредбу да се изврши вештачење из области дигиталне форензике, и то мобилних телефона који су одузети од окривљених за означени период да би се утврдили комуникација између више лица и садржај видео-записа и фотографија, те су издвојени подаци који се односе на комуникацију, као и фотографије и видео-записи, дата је наредба Полицијској управи, Одсеку за оперативну форензику, да изврши вештачење из области дигиталне форензике. Суд је навео да је одредбом члана 113. став 1. ЗКП прописано да ће орган поступка одредити вештачење када је за утврђивање или оцену неке чињенице у поступку потребно стручно знање, а у конкретном случају јавни тужилац, као овлашћени орган у тој фази поступка и у складу са одредбама ЗКП, донео је предметне наредбе којима је одредио вештачење телефона и SIM картице, па су

наводи изнети у захтевима за заштиту законитости и то да је реч о претресању из члана 152. став 3. ЗКП и да је учињена повреда закона из члана 438. став 2. тачка 1. ЗКП оцењени као неосновани. Наведено је да се мобилни телефони могу сматрати уређајима за аутоматску обраду података у смислу члана 152. став 3. ЗКП и по предлогу јавног тужиоца може се наредити њихово претресање код сложенијег поступка прегледа у форми претресања, када то захтева конкретан случај, али се истовремено наредбом јавног тужиоца у мање сложеним ситуацијама може одредити и вештачење мобилног телефона и његовог садржаја као у овом конкретном кривичном поступку.

2.2. Пресуда Врховног касационог суда, Кзз број 720/22³

Дана 13. 7. 2022. године Врховни касациони суд донео је пресуду, Кзз број 720/22, којом је одбијен као неоснован захтев за заштиту законитости бранилаца, поднетих против правноснажне пресуде Вишег суда у Новом Пазару, К број 56/18 од 5. 10. 2021. и Апелационог суда у Крагујевцу, Кж1 број 110/22 од 11. 4. 2022. године. Браниоци су навели да се оспорене пресуде заснивају на незаконито прибављеном доказу у виду информатичког вештачења мобилног телефона који је привремено одузет, јер се вештачење вештака информатичке струке своди на претрес телефона окривљеног помоћу стручног лица, по наредби вишег јавног тужиоца у Новом Пазару, којим је наложено утврђивање листе позива и утврђивање садржаја SMS порука и порука на означеним апликацијама, што је супротно члану 152. став 3. ЗКП, те да је вештачењем суштински извршено претресање уређаја за аутоматску обраду података и опреме на којој се чувају или се могу чувати електронски записи, без наредбе суда.

3 Портал Врховног суда Србије, <https://www.vrh.sud.rs/sr-lat/kzz-7202022-nezakonit-dokaz-%C4%8Dl-438-st-2-t-1-zkp>, приступљено 18. 5. 2025.

Врховни касациони суд означене наводе захтева за заштиту законитости бранилаца није прихватио као основане, јер је јавни тужилац као овлашћени орган поступка у фази истраге, у складу са одредбама ЗКП, донео наредбу којом је одредио вештачење телефона и SIM картице одузетих од окривљеног и за то је одредио вештака. Такође, из наредбе произилази да је орган поступка, јавни тужилац, тражио помоћ стручног лица ради увида у садржај предметног телефона, сходно одредбама чл. 133. и 135. ЗКП, те је стручно лице остварило увид у предметни телефон и о садржини сачинило извештај у форми налаза и мишљења, вршећи преглед одлазно-долазних позива, SMS порука и апликација, а није вршио никакву обраду података, нити је то од њега тражено наредбом јавног тужиоца, те се у конкретном случају предузета доказна радња не може сматрати претресањем уређаја за аутоматску обраду података и опреме на којој се чувају или се могу чувати електронски записи, како се то неосновано истиче у захтевима за заштиту законитости, које би се могле предузети само на основу наредбе суда у смислу одредбе члана 152. став 3. ЗКП, што би подразумевало примену сложенијих стручнијих операција и метода обраде података. Суд је навео да није реч о незаконитом доказу, јер је налаз вештака изведен на главном претресу, вештак је непосредно саслушан, странке су постављале питања без примедби на налаз, те је по оцени суда налаз вештака доказ на коме се пресуда може заснивати.

2.3. Пресуда Врховног касационог суда, Кзз број 267/22⁴

Дана 24. 3. 2022. године Врховни касациони суд донео је пресуду, Кзз број 267/22, којом је одбијен као неоснован захтев за заштиту законитости браниоца поднет против правноснажних пресуда Вишег суда у Шапцу, К број 32/21 од 6. 9. 2021. и Апелационог суда у Новом Саду, Кж1 број 916/21

4 Портал Врховног суда Србије, <https://www.vrh.sud.rs/sr-lat/kzz-2672022-%C4%8Dl-438-st-2-ta%C4%8Dl-1>, приступљено 18. 5. 2025.

од 11. 1. 2022. године. Бранилац је истакао битну повреду одредаба кривичног поступка из члана 438. став 2. тачка 1. ЗКП, наводима да се правноснажна пресуда заснива на доказима, на којима се не може заснивати и као незаконит доказ означио CD с нарезаним аудио-снимком и размењеним SMS порукама из телефона, да је суд одбио да изузме као незаконит доказ и из списка издвоји CD с нарезаним аудио-снимком и размењеним SMS порукама, налазећи да су прибављени на законит начин, да је полиција без наредбе извршила претрес телефонских апарата, јер се наредба Вишег суда у Шапцу односила на прибављање листинга телефонске комуникације између телефона који су били у државини сведока и окривљеног, те листинг на CD, као и два чарта, нису законити, јер нису имали овлашћење за нарезивање CD са аудио-снимцима и увид у размењене поруке, а да су аудио-снимци настали изван кривичног поступка без уплива државних органа, уз учешће сведока, који је имао комуникацију са окривљеним.

Врховни касациони суд је заузео став да се наводи захтева за заштиту законитости не могу прихватити као основани, да из списка предмета произилази да је Виши суд у Шапцу донео наредбу о прибављању евиденције остварене телефонске комуникације, коришћења базних станица и лоцирања места на којима се обављала комуникација са таксативно наведених бројева телефона, без увида у њихов садржај и наложено утврђивање IMEI бројева у којима су се налазиле наведене SIM картице и прибављање евиденције остварене телефонске комуникације и слично. Након тога је наредбом ВЈТ у Шапцу, на основу одредбе члана 118, у вези са чланом 121. ЗКП, одређено вештачење мобилних телефонских апарата, који су привремено одузети, ради утврђивања садржаја свих комуникација на наведеним телефонима и аудио-записа, ради проналажења доказа и трагова важних за кривични поступак, те је извршен преглед три мобилна телефона што је наведено у записнику о прегледу мобилног телефона ПУ Нови Сад, када су примењене методе електронске, информатичке и дигиталне екстракције података, која је извршена

лиценцираним уређајем, као и електронска, информатичка, дигитална анализа и претрага екстракованих података помоћу посебно наведеног лиценцираног софтвера, који су се подаци о прикупљеном садржају мобилног телефона налазили у електронској форми и достављени на преносном медију у прилогу извештаја. Суд је нашао да је тужилац благовремено захтевао евиденцију остварене телефонске комуникације и коришћење базних станица и лоцирање места са којих се обављала комуникација у оквиру предистражног поступка, те је донео наредбу о прибављању тражене евиденције. Наведено је да поступање тужиоца у конкретном предмету представља вођење истраге, имајући у виду да је наредба о спровођењу истраге донета и да је одређено вештачење мобилних телефонских апарата у смислу чл. 118. и 121. ЗКП и утврђивање садржаја свих комуникација, које се налазе на наведеним телефонима и аудио-записа. Након донете наредбе о спровођењу истраге, уследило је вештачење мобилних телефона, те вештачење телефонских апарата представља законит доказ према начину прибављања, тако да су поред тога SMS поруке које су биле у меморији телефона издвојене у складу са одредбама чл. 118. и 121. ЗКП на основу прегледа мобилних телефона, по наредби органа поступка – тужилаштва, и то лиценцираним уређајем за екстракцију података и помоћу лиценцираног софтвера. Суд је посебно навео да из списка предмета произилази да су сведок и саговорник окривљеног током истраге на главном претресу говорили о садржају телефонских разговора између окривљеног и сведока, те је садржина разговора, који је снимљен телефонским апаратом, део њихових исказа који је изведен на главном претресу и није незаконит, а његова оцена спада у надлежност суда у поступку доношења одлуке, па не представљају незаконит доказ, како се неосновано у захтеву указује. Вештачење телефонских апарата и CD са нарезаним аудио-снимком и размењеним SMS порукама који је настао прегледом мобилног телефона о чему је сачињен записник у складу са одредбама ЗКП представљају законите доказе.

2.4. Пресуда Врховног касационог суда, Кзз број 1378/2019⁵

Дана 11. 2. 2020. године Врховни касациони суд донео је пресуду, Кзз број 1378/2019, којом је одбијен као неоснован захтев за заштиту законитости браниоца, поднет против правноснажних пресуда Вишег суда у Београду, К број 432/15 од 8. 3. 2019. године и Апелационог суда у Београду, Кж1 број 695/19 од 19. 9. 2019. године. Наведено је да је дошло до битне повреде одредаба кривичног поступка из члана 438. став 1. тач. 7. и 9. и став 2. тачка 1. ЗКП и из члана 439. став 1. и члана 441. ст. 1. и 4. ЗКП, те је бранилац истакао да се побијане пресуде заснивају на незаконитим доказима, и то на извештају Службе за специјалне истражне методе – Одељења за електронски надзор, извештају Службе за специјалне истражне методе – Одељења за електронски надзор о прикупљању података из мобилних телефона и SIM картица од 6. 12. 2017. године – извештај о вештачењу, наредби Вишег суда у Београду, исказу вештака са главног претреса и исказу окривљених о садржини комуникација са главног претреса и записнику о саслушању осумњиченог који је сачињен пред ПС Врачар, а да су докази произашли из незаконитог прикупљања доказа од стране Службе за специјалне истражне методе и суда. Бранилац је истакао да је предметна наредба донета по предлогу браниоца саокривљеног и истом је подацима са мобилног телефона, приступљено без пристанка корисника другоокривљеног.

Врховни касациони суд је оценио да је захтев неоснован, јер из списка предмета произилази да је наредбом председника већа Вишег суда у Београду одређено да Служба за специјалне истражне методе МУП обави вештачење одлазно-долазних позива и порука, са три броја телефона који су привремено одузети од окривљеног и једног броја телефона који је одузет од саокривљеног, и то 15 дана пре критичног догађаја, као и на сам дан догађаја и да је Служба за специјалне истражне

5 Портал Врховног суда Србије, <https://www.vrh.sud.rs/sr-lat/kzz-13782019-odbija-se-438-st-2-t-1-zkp>, приступљено 18. 5. 2025.

методе МУП првостепеном суду доставила извештај о прикупљању података из мобилних телефона и SIM картица ових окривљених, који извештај је суд извео као доказ на главном претресу и потом га ценио како појединачно, тако и у међусобној вези са осталим изведеним доказима и одбраном. Законском одредбом из члана 152. став 3. ЗКП прописано је да се претресање уређаја за аутоматску обраду података, предузима на основу наредбе суда, а у конкретном случају извршен је увиђај телефона у смислу члана 133 ЗКП, који представља доказну радњу, којом орган поступка непосредно опажа чињенице ради њиховог утврђивања и разјашњења у поступку, при чему предмет може бити лице, ствар и место. Према налажењу суда, наредба председника већа Вишег суда у Београду не представља незаконит доказ и на истој се може заснивати пресуда, јер је образложена и садржи све елементе прописане одредбом члана 172. став 2. ЗКП, а извештај Службе за специјалне истражне методе, Одељења за електронски надзор МУП представља законит доказ, јер је прибављен од надлежних органа на захтев суда по основу наредбе Вишег суда у Београду, па је такав доказ сам по себи законит.

Ову пресуду смо издвојили и навели не зато што се односи на доказни материјал који је прикупљен на основу наредбе за вештачење јавног тужиоца, већ зато што је вршен увиђај мобилног телефона, на основу ког је сачињен извештај, који је коришћен током поступка и подаци добијени на овај начин такође представљају законит доказ.

2.5. Решење Апелационог суда у Београду, Кж2 број 2453/23

Дана 1. 11. 2023. године Апелациони суд у Београду донео је решење, Кж2 број 2453/23, којим је одбио као неосновану жалбу браниоца окривљене, изјављену против решења Вишег суда у Београду, К број 235/23 – Кв број 3850/23 од 14. 9. 2023. године, којом је потврђена оптужница Вишег јавног тужилаштва у Београду. У образложењу решења је наведено да је суд

посебно ценио наводе жалбе браниоца, којима се указује на то да је вештачење мобилног телефона окривљено спроведено по наредби јавног тужиоца, а не по наредби суда, јер је реч о претресању уређаја за аутоматску обраду података, али је нашао да су исти неосновани, с обзиром на то да је правилно закључио првостепени суд да у конкретном случају није реч о претресању телефона, већ о прегледу садржаја мобилног телефона, односно увиђају на покретној ствари, на основу наредбе јавног тужиоца ВЈТ у Београду, којом је наложено да се утврди постојање електронских записа и историја одлазно-долазних и пропуштених позива и садржине SMS и MMS порука и порука размењених путем мобилних апликација, будући да је током истражног поступка јавни тужилац тражио помоћ стручног лица ради увида у садржај уређаја за аутоматску обраду података, сходно чл. 133. и 135. ЗКП, те је стручно лице односно судски вештак у конкретном случају остварио увид у предметни телефон одузет од окривљеног и о садржају сачинио извештај у форми налаза и мишљења, вршећи притом преглед одлазних и долазних позива и порука, те није вршио обраду података, нити је то од њега тражено наредбом овлашћеног органа, па се предузета доказна радња не може сматрати претресањем уређаја.

3. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Покушаји да се прибављени докази на основу наредбе за вештачење јавног тужиоца представе као незаконити и евентуално прихватање суда оваквог става одбране или појединих већа различитих судова који би у будућности одлучивао о таквим захтевима, на другачији начин од описаног, може бити изузетно штетно у високопрофилисаним предметима, у смислу да велики део доказног материјала на овај начин може бити изузет, а да је прибављен на законит начин.

Пре свега, напоменућемо да је чланом 152. ЗКП прописано претресање, те је у ставу 3. означеног члана наведено да се претресање уређаја за аутоматску обраду података и опреме на

којој се чувају или се могу чувати електронски записи предузима на основу наредбе суда и по потреби уз помоћ стручног лица. Из наведене одредбе недвосмислено произилази да је радњу претреса могуће предузети само када се прибави наредба надлежног суда. Закон није изричито дефинисао као претходну обавезу да се јавни тужилац обрати суду ради прибављања наредбе за претрес опреме уколико донесе наредбу за вештачење уређаја за аутоматску обраду података, на основу које наредбе се и врши екстракција података, односно утврђује садржина електронских уређаја. Наравно, јавни тужилац може претходно прибавити и наредбу за претрес, међутим, то је, према мишљењу аутора, сувишно и није неопходно да би се утврдио садржај електронских уређаја на законит начин, јер је јавни тужилац несумњиво руководиоца истраге.

У члану 113. ЗКП одређени су разлози за вештачење и наведено је да ће орган поступка одредити вештачење, када је за утврђивање и оцену неке чињенице у поступку потребно стручно знање, те су основне одредбе за вештачење даље обрађене од члана 114. закључно са чланом 126. ЗКП. У члану 133. ЗКП прописан је увиђај и његово предузимање, а у члану 135. ЗКП увиђај ствари који се предузима на покретним и непокретним стварима окривљеног или других лица.

Имајући у виду наведено, јасно је да јавно тужилаштво као орган поступка, како приликом доношења наредбе о спровођењу истраге, тако и приликом предузимања одређених доказних радњи у скраћеном поступку, имајући у виду одредбе ЗКП, може донети наредбу на основу које ће се вештачити уређај за електронску обраду података, а може и да наложи увиђај ствари.

Постоје и друга мишљења и ставови у вези са питањем прибављања наредбе за претрес уређаја за аутоматску обраду података која би претходила доношењу наредбе за вештачење јавног тужиоца. Супротне ставове нисмо излагали у овом тексту, сматрамо да то није неопходно, јер је закон јасно одделио ова два института.

У више различитих одлука које смо цитирали недвосмислено је утврђено да јавни тужилац има право да наложи вештачење, преглед или увиђај уређаја за аутоматску обраду података или опреме на којој се чувају или се могу чувати електронски записи, као и да тако прикупљени докази представљају законите доказе и да се на њима може заснивати судска одлука, те наведено никако не треба мешати са институтом претреса уређаја за аутоматску обраду података, који стоји на располагању као могућност јавном тужиоцу, али током истраге или предузимања одређених доказних радњи није неопходно вршити претрес уређаја јер је наредба за вештачење сасвим довољна да би се утврдила садржина електронске опреме.

Jelena Stevančević*

*Public Prosecutor in the Second Basic Public Prosecutor's Office in Belgrade. The views expressed in the paper represent the author's personal view, not the state body in which he is employed.

LEGALITY OF EVIDENCE OBTAINED BY EXPERTISE UNDER THE ORDER OF THE PUBLIC PROSECUTOR FOR EXPERTISE OF AUTOMATIC DATA PROCESSING DEVICES AND EQUIPMENT ON WHICH ELECTRONIC RECORDS ARE STORED OR MAY BE STORED

SUMMARY

Question of the legality of evidence obtained by expert examination of automatic data processing devices, such as telephones or computers, or all devices on which electronic records are, or can be stored is the theme of this paper. The main question is whether the evidence obtained in this way by public prosecutor, can be considered legal and can be used in criminal proceedings as evidence on which, among other

things, the verdict can be based. The author of this text considers that it can, and this is supported by the decisions of the Supreme Court of the Republic of Serbia, as well as certain appeal chambers. Criminal Procedure Code prescribes the possibility of expert examination by order of the public prosecutor during the investigation, and therefore it is possible to apply it in the case of performing certain evidentiary actions in summary proceedings. However, this approach did not prevent some defense attorneys from attempting to challenge the above by filing a request for protection of legality.

Keywords: order, investigation, public prosecutor, court, legality.

НУЖНОСТ МЕРЕ ПРИТВОРА (члан 211. став 1. тачка 3. ЗКП)

Чињенице да према окривљенима није била одређена друга мера којом им се забрањује међусобна комуникација и да окривљени нису прекршили изречене мере забране напуштања стана нису од утицаја приликом оцене ван-расправног кривичног већа да мера предвиђена чланом 208. ЗКП, уз примену електронског надзора, није довољна и адекватна процесна мера да се спрече окривљени, сваки понаособ, да у кратком периоду понове кривично дело.

Из образложења:

Оптужницом ВЈТ у Београду окривљеном К. А., окривљеној С. Н., окривљеном Г. З. и окривљеном Б. В. стављено је на терет извршење кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 246. став 1. КЗ, у вези са чланом 33. КЗ. Јавни тужилац ВЈТ у Београду је у оптужници предложио да се према окривљеном Г. З. продужи притвор по законском основу из члана 211. став 1. тачка 3. ЗКП, а да се према окривљеном К. А. и окривљеном Б. В. укину мере забране напуштања стана и да се према њима одреди притвор, по законском основу из члана 211. став 1. тачка 3. ЗКП.

Решењем Вишег суда у Београду, у ставу I, према окривљеном Г. З. продужен је притвор по законском основу из члана 211. став 1. тачка 3. ЗКП. У ставу II-А, према окривљеном К. А. је укинута мера забране напуштања стана одређена решењем судије за претходни поступак Вишег суда у Београду од 10. 5. 2023. године, уз примену електронског надзора. У ставу II-Б

према окривљеном К. А. је одређен притвор по законском основу из члана 211. став 1. тачка 3. ЗКП. У ставу II-B на основу члана 598. ЗКП према окривљеном К. А. је наређено издавање потернице. У ставу III-A према окривљеном Б. В. је укинута мера забране напуштања стана одређена решењем судије за претходни поступак Вишег суда у Београду од 9. 9. 2023. године, уз примену електронског надзора. У ставу III-B према окривљеном Б. В. је одређен притвор по законском основу из члана 211. став 1. тачка 3. ЗКП. У ставу III-V према окривљеном Б. В. је наређено издавање потернице.

Решењем Апелационог суда у Београду, у ставу I изреке решења, уважавањем жалби браниоца окривљеног К. А. и браниоца окривљеног Б. В. укинута је решење Вишег суда у Београду у делу који се односи на окривљене К. А. и Б. В., у ставу II и III наведеног решења, и предмет се у том делу упућује првостепеном суду на поновно одлучивање, док је у ставу II изреке решења одбијена као неоснована заједничка жалба бранилаца окривљеног Г. З.

Одлучујући у поновном поступку о предлогу јавног тужиоца из оптужнице да се према окривљеном К. А. и окривљеном Б. В. укину мере забране напуштања стана и да се према њима одреди притвор по законском основу из члана 211. став 1. тачка 3. ЗКП, Виши суд у Београду донео је решење којим је у ставу I-A, према окривљеном К. А. укинуо меру забране напуштања стана одређену решењем судије за претходни поступак Вишег суда у Београду од 10. 5. 2023. године, уз примену електронског надзора, у ставу I-B према окривљеном К. А. је одређен притвор по законском основу из члана 211. став 1. тачка 3. ЗКП, у ставу II-A према окривљеном Б. В. је укинута мера забране напуштања стана одређена решењем судије за претходни поступак Вишег суда у Београду од 9. 9. 2023. године, уз примену електронског надзора, док је у ставу II-B према окривљеном Б. В. одређен притвор по законском основу из члана 211. став 1. тачка 3. ЗКП.

Наиме, веће је имало у виду разлоге због којих су мере забране напуштања стана уз примену електронског надзора

одређене према окривљенима. Надаље, веће је имало у виду да из налаза судског вештака за област информacionих технологија од 19. 9. 2023. године, а који је предложен као доказ у оптужном акту, између осталог, произилази комуникација путем порука између телефона који су користили окривљени К. А. и окривљени Б. В., а која је остварена дана 31. 7. 2023. године, дана 4. 8. 2023. године и дана 4. 9. 2023. године.

Имајући у виду све наведене особите околности које су по интензитету и значају оправдавале одређивање и трајање мере забране напуштања стана уз примену електронског надзора према окривљенима К. А. и Б. В., затим смисао одредбе члана 211. став 1. тачка 3. ЗКП, те с тим у вези имајући у виду цитирану садржину комуникације и временски период из којег потиче наведена комуникација из образложења овог решења, при чему само питање законитости информатичког вештачења није од значаја приликом одлучивања о мерама за обезбеђење присуства окривљених у кривичном поступку, нити је до доношења решења иста оспорена, а имајући у виду и примедбе из решења Апелационог суда у Београду, веће је нашло да све напред наведене околности у својој међусобној повезаности, упркос томе што према окривљенима К. А. и Б. В. није била одређена друга мера којом би им била забрањена међусобна комуникација, те да из списка предмета не произилази да су окривљени изречену меру забране напуштања стана уз примену електронског надзора кршили, указују на то да мера забране напуштања стана уз примену електронског надзора која је била одређена према окривљенима К. А. и Б. В. није довољна и адекватна процесна мера да се спрече окривљени, сваки понаособ, да у кратком временском периоду понове кривично дело, због чега је донета одлука као у ставу I-A и II-A изреке решења, јер по налажењу већа све наведене околности представљају особите околности, које су таквог интензитета да меру притвора чине нужном и неопходном мером за несметано вођење овог кривичног поступка, односно да се једино притвором, као најтежом мером, може отклонити опасност да ће окривљени К. А. и окривљени Б. В.,

сваки понаособ, у кратком временском периоду поновити кримінальне дело.

(Решення Вищої суду у Београді, К бр. 482/23, Кв бр. 4608/23 од 1. 11. 2023. и решення Апелационої суду у Београді, Кж2 бр. 2579/23 од 16. 11. 2023)

Сентенцу приредио

Лука Нешовић

јавнотужилачки помоћник
ВЈТ у Београду

ПОВЕРАВАЊЕ ВЕШТАЧЕЊА СТРУЧНОЈ УСТАНОВИ (члан 114. став 4. ЗКП)

Орган поступка одређује установу стручну за вршење вештачења, а она потом одређује вештаке као стручњаке за давање налаза и мишљења. Установа и стручњак који у оквиру те установе обављају вештачење, сходно Закону о судским вештацима, не морају бити уписани у регистар правних лица за обављање послова вештачења, односно у Регистар вештака.

Из образложења:

Решењем Другог основног суда у Београду, 12К 486/20 од 26. 8. 2020. године, према окривљеном АА је због извршења у стању неурачунљивости противправног дела, које је у закону одређено као кривично дело ометање службеног лица у вршењу службене дужности из члана 23. став 2. у вези са ставом 1. Закона о јавном реду и миру, изречена мера безбедности обавезно психијатријско лечење на слободи која ће се извршити на слободи у специјализованој здравственој установи. Решењем Вишег суда у Београду, Кж1 бр. 567/20 од 8. 10. 2020. године, одбијена је као неоснована жалба браниоца окривљеног АА и потврђено је наведено решење.

Против наведених правноснажних решења захтев за заштиту законитости поднео је бранилац окривљеног АА. У образложењу захтева наводи да се побијана правноснажна решења искључиво заснивају на доказима на којима се судска одлука не може заснивати, и то на налазима и мишљењима комисије вештака Клинике за психијатријске болести „Др Лаза

Лазаревић“ и комисије вештака Специјалне затворске болнице у Београду. Као разлог незаконитости наведених налаза и мишљења бранилац истиче да су обе комисије вештака биле незаконито састављене и од лица која нису регистрована као судски вештаци, а што је супротно одредбама члана 9. Закона о судским вештацима.

Изнети наводи захтева за заштиту законитости браниоца окривљеног којима се у суштини указује на битну повреду одредаба кривичног поступка из члана 438. став 2. тачка 1. ЗКП, по оцени Врховног касационог суда не могу се прихватити као основани.

Ово из разлога што налази и мишљења комисије вештака Клинике за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“ и комисије вештака Специјалне затворске болнице у Београду не представљају незаконите доказе и на истима се може заснивати судска одлука, с обзиром на то да су наведена вештачења извршена у свему у складу са одредбама Законика о кривичном поступку који је био на снази у време обављања наведених вештачења. Наиме, одредбом члана 10. став 1. Закона о судским вештацима („Службени гласник РС“, број 44/10 од 30. 6. 2010) предвиђено је да поред физичких и правних лица вештачење могу обављати и државни органи у оквиру којих се може обавити вештачење, као и научне и стручне установе (факултети, институти, заводи и слично), а одредбом става 2. истог члана прописано је да органи и установе из става 1. овог члана одређују једног или више стручњака одговарајуће специјалности који ће обављати вештачење или образују комисије састављене од научних или стручних радника који су код њих запослени. Имајући у виду цитиране одредбе члана 10. Закона о судским вештацима, то чињеница да неки од вештака који су у саставу комисије вештака Клинике за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“, односно у саставу комисије Специјалне затворске болнице у Београду, дали налазе и мишљења нису уписани у Регистар судских вештака Министарства правде, а чија имена и презимена иначе бранилац окривљеног не наводи у захтеву, по налажењу Врховног касационог суда, у конкретном случају

није од утицаја на законитост наведених налаза и мишљења, с обзиром на то да вештаке др ..., др ... и др ... као чланове комисије вештака Клинике за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“, односно вештаке др ..., др ... и др ... као чланове комисије вештака Специјалне затворске болнице у Београду, није писаном наредбом одредио непосредно јавни тужилац односно суд, већ је у смислу одредбе члана 114. став 4. ЗКП јавни тужилац одредио Клинику за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“, а суд Специјалну затворску болницу у Београду као установе стручне за вршење вештачења, а које су потом одредиле напред наведене вештаке као стручњаке за давање налаза и мишљења. Дакле, наведени вештаци су у конкретном случају поступали управо као вештаци који су овлашћени од стране стручне установе, а установа и стручњак који у оквиру те установе обавља вештачење, сходно Закону о судским вештацима, не морају бити уписани у Регистар правних лица за обављање послова вештачења, односно у Регистар вештака.

(Пресуда Врховној касационој суда, Кзз 1486/20 од 23. 12. 2020)

Сентенцу приредила

Александра Хацић

јавнотужилачки помоћник

ВЈТ у Београду

ДОКАЗНА РАДЊА ПРЕПОЗНАВАЊА (члан 90. ЗКП)

Одредбама ЗКП није прописана обавезна одбрана приликом предузимања доказне радње препознавања, нити је одредбама члана 300. ЗКП којима је регулисано присуство доказним радњама прописана обавеза обавештавања браниоца о овој радњи.

Из образложења:

Пресудом Апелационог суда у Београду, Кж1 1223/23 од 16. 5. 2024. године, одбијена је као неоснована жалба браниоца окривљеног АА и пресуда Вишег суда у Београду, 8 К бр. 287/21 од 2. 3. 2023. године, којом остаје на снази пресуда истог суда, К бр. 417/16 од 4. 12. 2017. године, којом је окривљени оглашен кривим за извршење кривичног дела отмица из члана 134. став 2. у вези са ставом 1. КЗ у вези са чланом 33. КЗ, потврђена је.

Против наведених правноснажних пресуда захтев за заштиту законитости благовремено је поднео бранилац окривљеног АА због повреде закона из члана 438. став 2. тачка 1. и члана 439. тач. 2. и 3. ЗКП.

Бранилац окривљеног у поднетом захтеву наводи да је побијаним пресудама повређен закон и на тај начин што радњи препознавања нису присуствовали браниоци.

Наиме, одредбама ЗКП није прописана обавезна одбрана приликом предузимања доказне радње препознавања, нити је одредбама члана 300. ЗКП, којима је регулисано присуство доказним радњама прописана обавеза обавештавања браниоца

о овој радњи, док је чланом 100. став 3. ЗКП прописано да се у предистражном поступку и истрази препознавање лица обавља у присуству јавног тужиоца. С обзиром на то да из записника о препознавању који су сачињени дана 10. 7. 2016. године произилази да су исти састављени у присуству јавног тужиоца и преводиоца за урду језик и потписани без примедби, а пре постављања браниоца по службеној дужности, у време када је окривљени био недоступан државним органима, то су исти у свему сачињени сходно члану 90. став 3. ЗКП, те су супротни наводи браниоца оцењени као неосновани.

(Пресуда Врховног суда, Кзз 991/24 од 24. 9. 2024)

Сентенцу приредила

Александра Хаџић

јавнотужилачки помоћник

ВЈТ у Београду

Јелена Јовановић

Јавнотужилачки помоћник ВЈТ у Београду

КРИВИЧНО ДЕЛО ТЕШКА ДЕЛА ПРОТИВ БЕЗБЕДНОСТИ ЈАВНОГ САОБРАЋАЈА И ЗАКЉУЧИВАЊЕ СПОРАЗУМА О ПРИЗНАЊУ КРИВИЧНОГ ДЕЛА

Споразум о признању кривичног дела је институт, односно могућност, која је прописана Законом о кривичном поступку, а води порекло из правног система Сједињених Америчких Држава, где постоји већ 200 година. У српском кривичнопроцесном законодавству први пут је имплементиран под називом споразум о признању кривице у Законику о кривичном поступку из 2009. године када је инкорпорисан изменама и допунама Законика о кривичном поступку из 2001. године и његовим одредбама је предвиђено да се може закључити само за кривична дела за која је прописана казна затвора до 12 година. Намера законодавца приликом увођења института споразума била је да „растерети“ веома компликоване кривичне поступке у овој материји. Доношењем Законика о кривичном поступку из 2013. године ограничења у погледу кривичних дела за која је било могуће закључити споразум „отпала“ су, па је тако према важећем законском решењу споразум о признању кривичног дела могуће закључити за сва кривична дела без ограничења, и то све до окончања главног претреса. Са становишта казнене политике, с проширивањем поља за закључење споразума о признању кривичног дела јача улога јавног тужиоца и обим његовог утицаја на казнену политику судова.

Најједноставније речено, „споразум о признању кривице“ представља договор између окривљеног и јавног тужиоца, искључиво у ситуацији када постоје толико јаки докази да је вероватноћа да би суд донео осуђујућу пресуду против окривљеног веома висока. У таквој ситуацији признање кривице окривљеног може бити ефикасан начин да се кроз договор с тужиоцем постигне блажа казна и избегне дуготрајно суђење, са великим трошковима поступка. Признањем кривице окривљени може постићи смањење казне – јер се узимају у обзир његово признање и сарадња – уместо да ризикује строжу казну кроз дуготрајан судски процес.

Приликом закључивања споразума о признању кривичног дела окривљени обавезно мора имати браниоца, а сам споразум, осим што је увек у писаној форми, мора да садржи законом прописане елементе, од којих су неки обавезни, а неки факултативни. Након што странке постигну сагласност о свим битним елементима, сачињава се споразум, који потписују јавни тужилац, окривљени и његов бранилац. Након закључења потписани споразум доставља се надлежном суду на даље поступање, заједно са оптужним актом, доказима који нису у супротности с признањем окривљеног и евентуалним доказима о започетом испуњењу обавезе мера условљеног опортунитета, у смислу члана 314. став 2. тачка 2. ЗКП. Овде је битно напоменути да јавни тужилац и окривљени немају апсолутну слободу у погледу тога шта ће споразумом предвидети, јер он мора да испуњава све законом прописане услове да би га суд уопште прихватио.

Одлука о споразуму који су закључили јавни тужилац, окривљени и његов бранилац спада у судску надлежност. Сачињени споразум се до потврђивања оптужнице подноси судији за претходни поступак, а након потврђивања оптужнице доставља се председнику судског већа. Уколико је до закључења споразума о признању кривичног дела дошло у фази истраге, за одлучивање о споразуму надлежан је судија за претходни поступак и то је једини случај када судија за претходни поступак може да донесе мериторну одлуку о

кривичној ствари. Уколико је оптужница већ потврђена, у том случају одлучивање о поднетом споразуму спада у функционалну надлежност председника судског већа.

Наведена процедура закључивања и потврђивања споразума идентична је за већину кривичних дела која су прописана Кривичним закоником. Међутим, када је у питању кривично дело тешка дела против безбедности јавног саобраћаја из члана 297. КЗ, поступак закључивања споразума о признању кривичног дела има и једну специфичност, која се огледа у законом постављеној обавези у ставу 5. наведеног члана, да се, уз већ предвиђену казну затвора, окривљеном обавезно изриче и мера безбедности забране управљања моторним возилом. Неретко се у пракси срећемо са ситуацијама да договор између окривљеног и његовог браниоца, с једне стране, и јавног тужиоца, с друге стране, буде управљен ка постизању нагодбе о врсти казне и њеној висини, док се договор о изрицању мере безбедности и њеној дужини изоставља. Поставља се питање на који начин суд у таквој ситуацији треба да поступи имајући у виду да одредбама ЗКП није предвиђена могућност да судија на рочишту мења било који елемент страначке нагодбе. Иако то није предвиђено законом, због непостојања сметњи, таква могућност би *de lege ferenda* у присуству и уз сагласност странака била афирмативна по ефикасност поступка, посебно у случају када нису адекватно примењене одредбе материјалног права за одмеравање казне, између осталог и зато што окривљени који склапа споразум о признању кривичног дела има интерес да са себе скине што већи део одговорности и добије блажу санкцију, док јавни тужилац има интерес да се окривљени осуди без спровођења доказног поступка и стварања беспотребних трошкова. Све указује на то да не постоје препреке да суд у таквој ситуацији донесе одлуку и о мери безбедности забране управљања моторним возилом и том приликом одреди и њено трајање упркос чињеници да је договор странака о тој обавези изостао у потписаном споразуму о признању кривичног дела.

III
ПРВОСТЕПЕНО КРИВИЧНО
ОДЕЉЕЊЕ

Миодраг Марковић

Заменик главног јавног тужиоца Вишег јавног тужилаштва у
Београду

О КРИВИЧНОМ ДЕЛУ ИЗ ЧЛАНА 98. ЗАКОНА О ТАЈНОСТИ ПОДАТАКА („Службени гласник РС“, број 104/09)

Ово кривично дело није атрактивно за теоретичаре и практичаре кривичног права попут нпр. убиства или тешког убиства због чега о њему није писано много научних и стручних радова. Сматрам да је неопходно дати његов приказ посебно зато што се у последње време све чешће појављује у пракси. Надамо се да ће овај текст бити нека врста путоказа судијама и тужиоцима који ће се с њим срести током обављања својих задатака.

Први пут сам се са овим кривичним делом срео у јесен 2019. године, кад сам консултован на дежурству поводом полицијског службеника Д. М., који је приступио бази података Јединственог информационог система МУП РС (ЈИС) и неовлашћеном лицу саопштио податке заштићене степеном тајности „поверљиво“. Наиме, кум тог полицијског службеника, Београђанин М. Р., сумњао је да га супруга вара са својим познаником И. Р. при чему је знао само његово име и презиме и годину рођења. Пожалио се свом куму Д. М., који је био запослен као полицијски службеник у једној београдској станици полиције и који је проверавајући податке кроз ЈИС успео да пронађе адресу на којој је И. Р. пријављен, након чега је М. Р. отишао на ту адресу, звонио на интерфон, али га није пронашао код куће, већ је ту била само његова баба

која му је рекла да И. Р. није код куће. Базне станице мобилне телефоније које се налазе у непосредној близини стана И. Р. регистровале су телефон М. Р. о чему је прибављен листинг као доказ. Касније је утврђено да је Д. М. са службеног рачунара проверавао неколико лица која имају исто име и презиме као И. Р., вероватно покушавајући да нађе „оног правог“, те је вршио провере у регистрима који се односе на претрагу лица, податке о возилима, адресама становања, казнену евиденцију и слично. Кума је највише интересовало „да ли је И. Р. неки криминалац“, а Д. М. му је са осталим подацима, међу којима је била и адреса становања И. Р., саопштио да И. Р. није осуђиван. И. Р. је пријавио полицији да му је непознат човек долазио на адресу становања, тражио га и узнемиравао његову бабу, која се јавила на интерфон, након чега је оперативним радом утврђено да га је Д. М. проверавао кроз ЈИС. Ваља напоменути да у време када је кривична пријава била поднета Д. М. није имао никакав службени задатак у оквиру ког би требало да проверава Д. М., при чему је утврђено и да је као приступну шифру користио свој ЈМБГ, а базе података ЈИС, иначе, бележе свако приступање подацима и ти подаци се такође могу прибавити у случају потребе, што је у овом случају и урађено. Напослетку, Д. М. је оглашен кривим због кривичног дела из члана 98. став 1. Закона о тајности података, изречена му је условна осуда тако што му је утврђена казна затвора у трајању од три месеца с роком проверавања од годину дана, али без мере безбедности забране обављања позива, делатности и дужности полицијског службеника из члана 85. КЗ, јер је у међувремену пензионисан.

Прича о љубоморном куму типичан је случај извршења кривичног дела и овде је изложен ради илустрације. Таквих примера има много, било је случајева да учинилац кривичног дела приступа базама података који су заштићени одређеним степеном тајности из различитих побуда, нпр. да би утврдио да ли је за неким лицем расписана потрага, да ли је неко лице одлазило у иностранство, на чије су име регистрована поједина путничка возила, да ли се према неком лицу примењују

посебне доказне радње итд. Примера може бити безброј, али у основи свега су тајни подаци, заштићени одређеним степеном тајности, а у складу са одредбама Закона о тајности података.

Кривично дело из члана 98. Закона о тајности података има две алтернативно постављене радње извршења. Прву радњу извршења представља саопштавање неовлашћеном лицу, предаја или на други начин чињење доступним података или докумената који су учиниоцу поверени или до којих је на други начин дошао. Друга радња извршења је само прибављање података и докумената који представљају тајне податке. Заштитни објекат су тајни подаци, а учинилац може бит свако лице које дође у посед тих података. Није нужно да то буде службено нити одговорно лице, а није неопходно чак ни да то буде лице које је одлуком свог надређеног одређено да тим подацима рукује (нпр. секретарица или дактилограф који ради за лице које поступа с поверљивим документима), већ то може бити било ко (на пример, странка која се затекла на месту где се чувају тајни подаци, или други запослени који нису ангажовани на раду с тим подацима). У односу на ове две радње извршења значајно је напоменути да их законодавац ставља у исту раван будући да је и за прибављање тајних података, њихово обелодањивање неовлашћеним лицима и за само прибављање тих података запређено идентичном казном. У погледу прве радње, то јест саопштавања садржине тајних података неовлашћеном лицу, закон не поставља никакво ограничење које се односи на начин на који ће се подаци обелоданити, јер се користе синтагме „ко саопшти, преда или учини доступним“ у односу на те податке, при чему ова последња – резидуална категорија „чињења доступним“ може у пракси да буде било која делатност, нпр., објављивање тајних података на друштвеним мрежама, улажење у базе података пред неовлашћеним лицем које посматра екран рачунара на ком су приказани подаци итд. Другу радњу извршења представља прибављање тајних података, а за ово кривично дело може одговарати свако лице које дође у посед тајних докумената.

Тајни податак мора бити означен једним од четири степена тајности који ће у даљем тексту бити детаљно објашњени. Да би се неки податак уопште сматрао тајним, неопходно је да као таквог означи за то овлашћено лице, а круг тих лица набројан је у члану 9. Закона о тајности података: председник Републике Србије, председник Владе, председник Народне скупштине, руководиоца органа јавне власти, функционер који је на то овлашћен законом или другим општим актом или одлуком руководиоца или пак лице које је запослено у органу јавне власти (није функционер) али га је руководиоца органа јавне власти посебним актом овластио да рукује овом врстом података.

С обзиром на степен тајности заштићених података, постоје три облика, основни облик, који се односи на тајне податке који су заштићени степеном тајности „интерно“ или „поверљиво“, за који се може изрећи казна затвора у трајању од три месеца до три године; први квалификовани облик који се односи на податке означене степеном „строго поверљиво“ за који је запређена казна затвора од шест месеци до пет година и други квалификовани облик који се односи на податке са степеном тајности „Државна тајна“ када се може изрећи казна затвора у трајању од годину дана до 10 година.

Трећи квалификовани облик постоји када је ово кривично дело извршено из користољубља или ради објављивања или коришћења тајних података у иностранству или је извршено за време ратног или ванредног стања. У тој ситуацији за обелодањивање података означених под степеном „интерно“ или „поверљиво“ запређена је казна од шест месеци до пет година, ако су подаци класификовани као „строго поверљиво“ запређена казна је од годину дана до осам година, а ако је реч о подацима класификованим под степеном „Државна тајна“ запређена је казна затвора у трајању од пет до 15 година.

Предвиђен је и лакши облик кривичног дела који постоји када је ово кривично дело извршено из нехата, када се може изрећи казна затвора у трајању до две године за податке означене степеном тајности „интерно“ и „поверљиво“, ако је

реч о подацима означеним као „строго поверљиво“ може се изрећи казна од три месеца до три године, те напослетку од шест месеци до пет година затвора ако је реч о подацима са ознаком „државна тајна“.

Закон о тајности података у члану 14. предвиђа четири степена тајности података, који су означени као „интерно“, „поверљиво“, „строго поверљиво“ и „државна тајна“. Нетипично за наше прописе, законодавац је у члану 15 набројао и називе за енглеском језику којим одговарају сваком од четири степена тајности и којима ће се обележавати страни тајни прописи и тајни прописи који ће се користити пред органима страних држава или међународних организација. Сам законодавац дефинише их на следећи начин:

- *Интерно (restricted)* јесте степен тајности који се одређује ради спречавања наступања штете за рад, односно обављање задатака и послова органа јавне власти који их је одредио. Јасно је да је то најнижи степен тајности чије кршење погађа само интерес конкретног органа, а не Републике Србије. Такви би, на пример, могли бити подаци који се односе на финансијска средства којима располаже одређени орган.
- *Поверљиво (Confidential)* јесте виши степен тајности и одређује се ради спречавања настанка штете по интересе Републике Србије. Већ смо видели пример за то – наиме овим степеном штите се подаци о статусним питањима грађана у информационим системима МУП Републике Србије.
- *Сјропо поверљиво (Secret)* још је виши степен тајности и одређује се ради спречавања настанка тешке штете по интересе Републике Србије. Овим степеном тајности су, примера ради, означени предмети који се односе на посебне доказне радње предвиђене Закоником о кривичном поступку које служе за процесуирање малог броја најтежих кривичних дела чије обелодањивање може онемогућити ефикасно откривање кривичних дела и учинилаца, односно прикупљање доказа против њих.

– *Државна тајна (Top Secret)* највиши је степен тајности и односи се на податке чије би обелодањивање довело до наступања неотклоњиве тешке штете по интересе Републике Србије. Такви су подаци чије откривање може да задре у фундаменталне интересе државе, на пример да угрози њен територијални интегритет (нпр., подаци о размештају и опремљености војних јединица).

Појам штете у смислу члана 2. став 9. представља нарушавање интереса Републике Србије које је настало као последица неовлашћеног приступа, откривања, уништавања и злоупотребе тајних података или као последица друге радње обраде тајних података и страних тајних података. Ту штету треба посматрати у најширем могућем значењу: не сводити је само на материјални губитак или измаклу добит него и на читав низ материјалних и нематеријалних последица по државу какве могу бити, на пример, довођење у опасност територијалног интегритета државе, угрожавање борбене готовости војних јединица, угрожавање одређеног развојног пројекта, немогућност закључивања међународног уговора с другим државама или међународним организацијама, међународна бламажа итд.

Основна замерка законодавцу не може се упутити поводом садржине члана 98. овог закона којим је кривично дело нормирано (иако би много срећније било решење да кривично дело има назив, нпр. неовлашћени приступ и одавање тајних података), већ поводом нечег сасвим другог, а то је својеврстан правни партикуларизам који опстаје и након покушаја да се што већи број кривичних дела систематизује и кодификује у једном закону, што је последњи пут у већој мери учињено доношењем важећег кривичног законика 2005. године, јер је кривично дело које је предмет ове анализе уведено 2009. године. За последицу имамо постојање два кривична дела која се делимично преклапају. Кривични законик у члану 316. предвиђа кривично дело које се назива „одавање државне тајне“ у којем се на донекле сличан начин као у Закону о тајности података дефинишу појам државне

тајне, круг лица која су овлашћена да одреде степен тајности података, као и запрећене казне за одавање те врсте података које су идентичне онима предвиђеним чланом 98. Закона о тајности података. Новина је посебно кажњавање лица које је противправно дошло у посед података или докумената за које зна да представљају државну тајну, па их је обелоданило другом лицу за шта је предвиђена казна од шест месеци до пет година затвора. Међутим, овај члан има и ослобађајућу одредбу, по којој се државном тајном не сматрају подаци или документи који су управљени на тешке повреде основних права човека или на угрожавање уставног уређења и безбедности Републике Србије, као и подаци или документи који имају за циљ прикривање учињеног кривичног дела за које се по закону може изрећи казна затвора у трајању од пет година или тежа казна. Закон о тајности података у члану 3. даје много уже одређење шта се не сматра тајним подацима, а то је податак означен као тајна ради прикривања кривичног дела, прекорачења овлашћења и злоупотребе службеног положаја или другог незаконитог поступања или акта јавне власти. С друге стране, чланом 316. Кривичног законика појам штете је ограничен (у односу на члан 2. став 9. Закона о тајности података), јер се односи на безбедност, војне, политичке или економске интересе Републике Србије, док је у посебном закону предвиђен као „нарушавање интереса Републике Србије“ без прецизније конкретизације.

С обзиром на то да разлике између ова два кривична дела могу довести до конфузије у примени (у зависности од тога који се пропис примењује) надамо се да ће у будућности, а сви знамо да нам предстоји измена Кривичног законика, питање колизије између ова два прописа бити решено, при чему би боље решење било брисање члана 316. КЗ, јер је та материја свеобухватно решена – првенствено зато што је нормирано одавање свих врста тајних података, а не само државне тајне.

Данијела Јокановић

Јавни тужилац Вишег јавног тужилаштва у Београду

ПОЛОЖАЈ И ЗАШТИТА ЖРТВЕ У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ

Обавеза је сваке државе да заштити живот сваког свог грађанина и да у оквиру своје надлежности свакоме осигура права и обавезе прописане Конвенцијом о заштити људских права и основних слобода. Када дође до озбиљног угрожавања или повреде психичког или физичког интегритета или имовине веће вредности, власти су одговорне за гоњење учинилаца кривичних дела, спровођењем делотворног и ефикасног кривичног поступка, и ангажовањем ресурса који ће пружити компетентну подршку и адекватну помоћ жртвама. У овом раду анализиран је правни положај жртве пред надлежним правосудним органима Републике Србије и других земаља а кроз дискусију и анализу одабраних пресуда Европског суда за људска права. Кроз компаративни преглед материјалних и процесних одредби из материје кривичног права које експлицитно детерминишу жртву као пасивног субјекта кривичног дела разматрани су основи за стицање статуса посебно осетљивог сведока, индикатори вулнерабилности и процесне последице. Предмет обраде биле су процесне и ванпроцесне мере заштите сведока у случају када сведоку или њему блиском лицу због давања исказа прети озбиљна опасност по живот, тело или имовину, с циљем указивања на главне карактеристике правних система, једног који се примењује у држави која је у поступку преговарања за стицање пуноправног чланства у Европској унији и оних у другим државама. Императив у поступању

надлежних правосудних органа у кривичном поступку нужно имплицира и правну, информативну и психолошку помоћ и подршку, како би се утврдила истина и учиниоци кривичних дела привели правди, али и како би се олакшало учешће жртве у поступку и минимализовале њене преживљене трауме.

Предмет анализе биће случај *ECHR CASE OF OPUZ v. TURKEY, 2009*. Предмет је проистекао из представке против Републике Турске коју је Суд примио према члану 34. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода од стране подносиоца турске држављанке Нахиде Опуз 2002. године. У тужби се тврди да су државни органи пропустили да њу и њену мајку заштите од насиља у породици што је резултирало смрћу њене мајке и њеним злостављањем. Наиме, у периоду од 1995. до 2002. године Х. Опуз је шест пута напао своју жену што је сваки пут резултирало тешким телесним повредама опасним по живот, али је истрага обустављена због одустајања жртве да поднесе тужбу и два пута због недостатка доказа, након чега је Х. О. пуцао у мајку подносиоца представке ватреним оружјем и усмртио је, а до чега је дошло као последица дуготрајног и поновљеног насиља у породици.

Релевантно међународно и упоредно право – Конвенција о елиминацији свих облика дискриминације према женама (UN CEDAW), дефинише дискриминацију као свако разликовање, искључивање или ограничавање на основу пола које има ефекат или циљ да угрози или онемогући признање, уживање или вршење од стране жена, без обзира на њихово брачно стање, на основу равноправности мушкарца и жена, људских права и основних слобода у политичком, економском, социјалном, културном, грађанском или другом пољу. Комитет за елиминацију свих облика дискриминације жена (UN CEDAW Комитет) је утврдио да родно засновано насиље представља облик дискриминације који озбиљно инхибира способност жена да уживају права и слободе на основу једнакости са мушкарцима и на тај начин је забрањено чланом 1. наведене конвенције. У оквиру опште категорије родно заснованог насиља, Комитет у дефиницију укључује насиље као „лични

чин“ и „насиље у породици“ у складу са Општом препоруком Комитета бр. 19 о насиљу над женама из 1992. године; сходно томе, родно засновано насиље намеће одређене дужности државама, односно да „предузме све законске и друге мере које су неопходне да се обезбеди ефикасна заштита жена од родно заснованог насиља укључујући и кривичне санкције, правне лекове и компензационе одредбе за заштиту жена од свих облика насиља“.

Суд је донео пресуду да је Турска прекршила одредбе 2, 3. и 14. Европске конвенције о људским правима: право на живот, забрана тортуре и одредба о забрани дискриминације.

Суд је констатовао „да би се појавила позитивна обавеза државе, мора се утврдити да су власти знале, или је требало да знају у време постојања стварног и непосредног ризика по живот конкретног појединца од кривичних дела треће стране и да при томе нису предузели мере у оквиру својих овлашћења која, по разумној процени могу спречити тај ризик“.

У том смислу закључује се да националне власти Турске нису испуниле обавезу „дужне пажње“. Стога нису испуниле своју позитивну обавезу да заштите право на живот мајке подносиоца представке у смислу члана 2. Европске конвенције о људским правима. Суд закључује да је дошло до кршења члана 3. Европске конвенције о људским правима као резултата пропуста државних органа да предузму заштитне мере у виду ефективне превенције у спречавању тешких повреда личног интегритета подносиоца представке од стране њеног мужа.

Превентивно деловање у српском законодавству у случајевима насиља у породици подразумева координисане акције свих државних и недржавних институција које учествују у примени Закона о спречавању насиља у породици, а најпре се предвиђа обавезе одржавања састанака групе за координацију. На састанцима се дискутују сви пријављени случајеви насиља, било да се ради о породичној свађи, или насиљу са тешким телесним повредама. Сваки пријављени случај се детаљно износи и реферише од стране свих учесника групе за КОО:

надлежног полицијског службеника, социјалног радника психолога а састанком председава јавни тужилац распоређен за конкретну општину територију на којој се пријављени догађај десио. Како би се испунили циљеви – да се жртви насиља пружи свеобухватна, интегрисана подршка, председавајући на састанке позива не само саме жртве већ и ординирајуће лекаре, психологе, психијатре, те представнике васпитних установа, директоре школа и педагоге, а било је и случајева када састанку присуствују сви чланови породице као и психолог школе коју похађа дете које је евентуално жртва психичког насиља. На састанцима се дискутују сви пријављени случајеви насиља без обзира на то да ли се ради о кривичним пријавама надлежне полицијске станице, извештајима о интервенцији одређене полицијске станице или извештајима Градског центра за социјални рад. Такође, захваљујући Општем протоколу о поступању и сарадњи установа, органа и организација у ситуацијама насиља над женама у породици и у партнерским односима, судије парничног одељења достављају овом тужилаштву и решења о привременим мерама заштите од насиља у породици на основу којих решења се формирају посебни предмети а који су такође предмет дискутовања. На састанцима групе за координацију у зависности од процене степена ризика од насиља или од рецидива насиља а коју процену доносе сви присутни, израђују се индивидуални планови заштите и подршке жртви који се здружују списима предмета и прати се њихова примена док за тим постоји потреба. У појединим случајевима, уколико жртва није приступила састанку, позива се усмено телефонским путем и са њом се обавља разговор на околности евентуалног поновљеног насиља или другог облика узнемиравања, а имајући у виду променљивост параметара за процену ризика, а садржина разговора се уноси у записник и истовремено одређују радње и мере које предузимају полицијски службеници, социјални радници и поступајући заменици како би се жртва оснажила, те како би јој се обезбедила помоћ при смештају, давању социјалне помоћи и укључивању у програм заштите при Градском центру за социјални рад.

У том смислу можемо говорити о институционалном поступању с пуном пажњом, а на превентивном плану. Представници институција учествују у изради индивидуалних планова који у конкретном случају свеобухватно штите жртву, њен интегритет, и то предузимањем одређених радњи из надлежности појединих институција па тако се од мера у планове уносе на пример предлози за изрицање мера забране прилажења, састајања или комуницирања са одређеним лицем у смислу процесне одредбе Закона о кривичном поступку, процена и праћење од стране Центра за социјални рад, пружање помоћи, смештаја у одређену установу или изрицање мере безбедности подвргавање лечењу од алкохола, ПАС, упућивање на психосоцијални третман одвицавање од насилничког понашања. Чињеница да држава реагује са дужном пажњом произилази и из законске одредбе која дозвољава и заправо је препорука да свим састанцима групе за КОО присуствују жртве.

Александра Хаџић

Јавнотужилачки помоћник ВЈТ у Београду

РАДЊА ИЗВРШЕЊА ВРШЕЊЕ НАСИЉА КОД КРИВИЧНОГ ДЕЛА НАСИЛНИЧКО ПОНАШАЊЕ НА СПОРТСКОЈ ПРИРЕДБИ ИЛИ ЈАВНОМ СКУПУ ИЗ ЧЛАНА 344А КЗ

Кривично дело насилничко понашање на спортској приредби у наш правни систем уведено је у јулу 2003. године Законом о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама¹ (у даљем тексту ЗСННПСП). Прописивање овог кривичног дела била је међународна правна обавеза Републике Србије, на коју се држава обавезала потписивањем Европске конвенције о насиљу и недоличном понашању гледалаца на спортским приредбама.² Законом о изменама и допунама Кривичног законика из септембра 2009.³ кривично дело је премештено из ЗСННПСП у Посебни део Кривичног законика (у даљем тексту КЗ) и инкриминисано одредбом члана 344а. Већ у децембру исте године Законом о изменама и допунама Кривичног законика⁴ члан 344а измењен је у великој мери проширивањем криминалне зоне на све јавне скупове.

Насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу из члана 344а КЗ⁵ сврстано је у групу кривичних дела

1 „Службени гласник РС“, број 67/03.

2 „Службени лист СФРЈ – Међународни уговори“, број 9/90.

3 „Службени гласник РС“, број 72/09.

4 „Службени гласник РС“, број 111/09.

5 „Службени гласник РС“, бр. 85/05, 88/05 – испр., 107/05 – испр., 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16, 35/19 и 94/24.

против јавног реда и мира, у тридесет првој глави. Различита понашања којима се директно или индиректно угрожава и ремети нормално функционисање грађана мотивисала су законодавца да пружи заштиту јавном реду и миру (и) нормама кривичног права, као и да ову групу хетерогених кривичних дела сврста у засебну главу Кривичног законика. Да бисмо разумели суштину једне од алтернативно постављених радњи извршења основног облика овог кривичног дела, морамо имати у виду његов (основни) заштитни објект и појам јавног реда и мира у целини, који је дефинисан чланом 3. став 1. тачка 1. Закона о јавном реду и миру⁶ као „усклађено стање међусобних односа грађана настало њиховим понашањем на јавном месту и деловањем органа и организација у јавном животу ради обезбеђења једнаких услова за остваривање људских и мањинских права и слобода грађана зајемчених Уставом“.

Одредбом члана 344а став 1. КЗ којом је инкриминисан основни облик кривичног дела насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу предвиђене су алтернативне радње извршења овог кривичног дела, и то:

- *физички напад* на учесника спортске приредбе или јавног скупа,
- *физички обрачун* са учесницима спортске приредбе или јавног скупа,
- *вршење насиља* (на спортској приредби или јавном скупу),
- *оштећивање имовине* веће вредности приликом доласка или одласка са спортске приредбе или јавног скупа,
- *уношење* у спортски објект или *бацање* на спортски терен, међу гледаоце или учеснике јавног скупа предмета, пиротехничких средстава или других експлозивних, запаљивих или шточљивих супстанци које могу да изазову телесне повреде или угрозе здравље учесника спортске приредбе или јавног скупа,

6 „Службени гласник РС“, бр. 6/16 и 24/18.

- неовлашћени улазак на спортски терен или део гледалишта намењен противничким навијачима и изазивање насиља,
- оштећивање спортског објекта, његове опреме, уређаја и инсталација,
- понашањем или паролама на спортској приредби или јавном скупу *изазивање националне, расне, верске или друге мржње или непријатељивости* засноване на неком дискриминаторном основу услед чега дође до насиља или физичког обрачуна са учесницима.

Из овако постављених радњи извршења јасна је интенција законодавца да разграничи врсте недоличног и кажњивог понашања на спортским приредбама и јавним скуповима, и то је наизглед учињено на потпуно недвосмислен начин.

Пре свега, уобичајеним, језичким тумачењем одредбе наведеног кривичног дела закључујемо да је алтернативно постављеним радњама као што су физички напад и физички обрачун (али и другим радњама извршења) инкриминисан физички атак на појединца, тј. учесника спортске приредбе или скупа, док је радњама извршења попут оштећивање имовине веће вредности (приликом доласка или одласка), оштећивање спортског објекта, опреме и др., кажњив напад на саму имовину.

Управо је радња извршења *вршење насиља* она која обухвата друге евентуалне поступке, јер је јасно да кривичним делом нису могли бити обухваћени сви могући акти које извршилац може да предузме током спортске приредбе или на јавном скупу. Термин „насиље“ код кривичног дела насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу наводи се код чак три радње извршења, и код сваке од њих га треба схватити на различит начин, при чему радња *вршење насиља* суштински представља општи појам насиља учињен на јавним скуповима и најприкладнија је за заштитни објект јавни ред и мир, односно сигурност и безбедност свих учесника и усклађено стање у друштву.

Међутим, у једном од кривичних поступака, који у овом моменту није правноснажно окончан, а који може утабати пут ка маргинализацији насиља, јер је у њему интензитет противправног поступања извршиоца умањен до те мере да је сведен на прекршај и багателно поступање, суд је заузео став да је за остварење бића кривичног дела на јавном скупу потребно извршити насиље *према некоме*, због чега је донео одлуку да нема места оптужби. Овакав услов, осим што није ни прописан у закону, учинио би да једна од алтернативних радњи извршења кривичног дела из члана 344а КЗ постане беспредметна и практично сувишна, јер се у том случају ниједан учињени поступак не би могао подвести под радњу „вршења насиља“.

Теза суда да се под вршењем насиља „подразумева примена физичке или друге силе на телу другог лица, подобне да изазове патњу или болове“ потпуно је неприхватљива, јер КЗ ни у једној својој одредби није прецизирао појам вршења насиља, нити члан 344а КЗ, којим је прописано ово кривично дело, упућује на евентуално други *lex specialis* закон код насиља на јавним скуповима. Посебан закон – Закон о јавном окупљању⁷, иако дефинише појам *јавној скупи*, који представља једно од места на којем се може извршити кривично дело насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу, исти међутим не одређује ближе насиље на скуповима, већ га само незнатно спомиње код ограничења слободе окупљања и код обавезе организатора. Вреди напоменути да је, насупрот овој ситуацији, много једноставније дефинисати појам насиља извршен на спортској приредби, јер се, осим у КЗ, и у ЗСН-НПСР⁸, у члану 4, наводи шта се *нарочито сматра* насиљем и недоличним понашањем на спортским приредбама.

Иако је јасно да је наведено значење израза *вршење насиља* преузето из члана 3. став 1. тачка 9. Закона о јавном реду и миру⁹,

7 „Службени гласник РС“, број 6/16.

8 „Службени гласник РС“, бр. 67/03, 101/05 – др. закон, 90/07, 72/09 – др. закон, 111/09, 104/13 – др. закон и 87/18.

9 „Службени гласник РС“, бр. 6/16 и 24/18.

ипак, у конкретном поступку, на који се у раду осврћемо, суд занемарује да се учинилац не терети за извршење кривичног дела насилничко понашање које је прописано чланом 344. КЗ, у ком случају би било смислено направити овакву аналогију због сличности појмова противправног делања с обзиром на то да кривично дело *насилничко понашање* и прекршај *вређање, вршење насиља, вређања или њуча* предвиђен чланом 9. Закона о јавном реду и миру кажњавају вршење насиља према другоме, а који акт извршиоца се у зависности од интензитета и врсти радњи и наступеле последице третира као прекршај или кривично дело. Међутим, код кривичног дела насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу предметна радња није инкриминисана на такав начин, односно она се не мора предузимати према другоме, као што то суд погрешно сматра, јер физички напад и физички обрачун представљају засебне радње извршења и јасно су опредељене у закону, док би оваква аналогија учинила непотребним инкриминисање *вршења насиља*, као што је већ наведено у тексту.

Иако је у одлуци приликом ближег одређивања појма „вршења насиља“ правилно наведено да насиље подразумева и предузимање радњи које могу изазвати телесне повреде или могу повредити телесни интегритет другог, суд ипак погрешно изводи закључак да ова радња мора бити директно уперена према другим лицима – учесницима скупа.

Неоправданост оваквог захтева огледа се у следећем. Радња *физичкој најада* подразумевала би агресивно деловање које је усмерено на тело пасивног субјекта, док *физички обрачун* подразумева тучу између два или више лица, односно ко то чини према или са учесницима спортске приредбе или јавног скупа. Ипак, радња *вршења насиља* којом се чини кривично дело насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу из члана 344а КЗ представља комплексну радњу извршења која подразумева могуће акте насиља и према лицима (у виду угрожавања или повреде живота и тела људи), али и према стварима (у виду уништења или оштећења ствари, односно имовине), при чему је у законској одредби она циљано

одвојена од радње оштећења имовине веће вредности, јер се потоња може извршити само у одређеном тренутку, и то пре или након јавног скупа. Вршење насиља се може манифестовати и таквим односом према другом лицу који не подразумева физичко насиље.¹⁰

Треба напоменути да телесни интегритет није законско обележје бића кривичног дела насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу, нити представља заштитни објект, већ је, као што је истакнуто на самом почетку, заштитни објект овог кривичног дела јавни ред и мир. Тим поводом, судска пракса је устаљена, па тако у случајевима физичког напада постојање кривичног дела прописано чланом 344а КЗ искључује, односно не подразумева наношење телесне повреде¹¹, те чак ни у квалификованим облицима кривичног дела лака телесна повреда није предвиђена као законско обележје овог кривичног дела, већ једино тешка телесна повреда, и то у члану 344а став 4. КЗ¹², што је још једна чињеница која говори у прилог тзв. општем појму насиља које се врши код овог кривичног дела.

Физички напад и физички обрачун представљају ужи појам насиља, које у ширем смислу представља однос кроз који се повређује тело или живот људи или се оштећују ствари, при чему је субјект увек човек, док објект може такође бити човек, али може бити и материјално добро. Према ставу Апелационог суда у Београду, став првостепеног суда да вршење насиља, као радње извршења кривичног дела, подразумева примену физичке или друге силе на телу другог лица, подобне да изазове патњу или болове, или предузимање радњи које могу изазвати телесне повреде, не може се прихватити будући да су физички напад и физички обрачун са учесницима спортске приредбе или јавног скупа предвиђени као посебне радње извршења кривичног дела из члана 344а КЗ, при чему физички напад и

10 Мирјана Тукар, *Коменџар Закона о јавном регу и миру*, Службени гласник, Београд, 2019, стр. 22.

11 Пресуда Апелационог суда у Београду, Кж1 1220/23 од 9.4.2024. године.

12 Пресуда Врховног касационог суда, Кзз 1259/19 од 5.12.2019. године.

физички обрачун не подразумевају и наношење телесне повреде, разграничени су од радње извршења вршења насиља, која подразумева шири појам насиља, и то не само према лицима него и према стварима, а радња вршења насиља је предметним законским чланом одвојена од радње оштећења имовине веће вредности, као ужег појма насилничког понашања.¹³

Такође, у кривичном предмету који је мотивисао да се елаборира радња *вршења насиља*, између осталог, суд је заузео став да је извршено насиље према објекту, односно оштећење имовине могуће једино уколико је оштећење веће вредности и таква радња морала би да се предузме приликом доласка или одласка са спортске приредбе или јавног скупа да би уопште представљала радњу извршења из члана 344а. Приликом доношења одлуке суд је радње учиниоца третирао као угрожавање имовине (не нужно велике вредности) на јавном месту због чега је сматрао да се у његовим радњама евентуално стичу обележја прекршаја *нейпристојно, дрско и безобзирно понашање* из члана 8. Закона о јавном реду и миру. Међутим, овај прекршај предвиђа кажњавање онога „ко непристојним, дрским или безобзирним понашањем нарушава јавни ред и мир или *ујрожава* имовину или вређа морал грађана“. Дакле, заштитни објекти овог прекршаја били би, осим основног јавног реда и мира, угрожавање имовине или вређање морала. Угрожавање имовине, под које је подведена радња извршиоца, може да се огледа у ометању или онемогућавању држаоца у мирном коришћењу имовине, а то би, на пример, било када неко баци гомилу смећа у туђе двориште, када врши нужду испред нечијих врата, уколико на фасади зграде црта графите и слична понашања,¹⁴ односно исписивање непристојних речи или осликавање цртежа такве садржине на јавним објектима, те свака намерна радња која узрокује оштећење туђе ствари с мањом или незнатном материјалном штетом, рецимо ударање у аутомобил неким оруђем или

13 Решење Апелационог суда у Београду, Кж1 1086/24 од 3.12.2024. године.

14 Мирјана Тукар, *Коментар Закона о јавном реду и миру*, Службени гласник, Београд, 2019, стр. 35.

ногом.¹⁵ Остаје на вишим судским инстанцама да оцене да ли радње лица које с другим учесницима скупа, између осталог, уништава имовину објекта који чини заштићену околину непокретних културних добара представља пуко угрожавање имовине или пак вршење насиља у смислу члана 344а КЗ, које би морало бити адекватно санкционисано.

Иако на први поглед не би требало да има потешкоћа у разграничењу овог кривичног дела и других кривичних дела, као и приликом одабира једне радње од више алтернативних радњи основног облика кривичног дела насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу, те подвођења чињеничног стања под ову правну норму, нажалост, судска пракса показује да не постоји јединствен став о овом облику радње извршења и самом значењу израза *вршење насиља* због чега постоји оправдана бојазан да ће анализирани изузетак постати правило. Стога, ради потпунијег сагледавања одређеног кривичноправног догађаја у смислу одредбе члана 344а КЗ, нарочито уколико је дело извршено на јавном скупу, требало би заиста сагледати све околности конкретног случаја и не занемаривати их олако, јер се мора ценити целокупно поступање учиниоца у датом моменту, односно да ли поступа изоловано и безбедно, да ли је и у којој мери присутна потенцијална опасност по друге учеснике због његових аката без обзира на то да ли се ти учесници активно или пасивно држе или је пак реч о припадницима органа реда и мира, који такође уживају заштиту, те да ли извршилац предузима исте или сличне радње било сукцесивно, било истовремено са осталим присутним грађанима. Тек онда ћемо бити у могућности да донесемо правилну и на закону засновану одлуку.

На крају, чињеница је да се једним друштвено неприхvatљивим понашањем могу истовремено угрозити различита заштићена добра, те остварити обележја два или више кажњивих дела која могу бити у надлежности истог или различитих органа гоњења, међутим, треба имати у виду и став Уставног

15 Исто., стр. 24.

суда у погледу критеријума идентичности заштићених објеката и тежине последице дела, који у својим одлукама сматра да се Законом о јавном реду и миру телесни интегритет штити само до степена његове угрожености, док се заштита од нарушавања телесног интегритета (лакшег и тежег) обезбеђује искључиво кривичним законодавством¹⁶, због чега се у сваком конкретном случају морају ценити све околности и да ли је поступањима учинилаца премашена последица евентуалног прекршаја и у којој мери.

16 Одлуке Уставног суда Уж-1285/2012 од 26.3.2014. и Уж-11106/2013 од 19.5.2016.

ПСИХИЧКО ЗЛОСТАВЉАЊЕ ЧЛАНА
ПОРОДИЦЕ КОД КРИВИЧНОГ
ДЕЛА ТЕШКО УБИСТВО
(члан 114. став 1. тачка 10. КЗ)

Било какво претходно нехумано поступање према члану породице, попут избацивања из куће или ускраћивања зараде, забрањивања дотеривања, а које је претходило лишењу живота члана породице, представља психичко злостављање члана породице. Уколико се радња насиља у породици у виду психичког злостављања и радња проузроковања смрти на било који начин и било којим средством предузимају према истом пасивном субјекту, остварено је биће кривичног дела тешко убиство из члана 114. став 1. тачка 10. КЗ.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Београду, 15 К бр. 199/22 од 25. 12. 2024. године, окривљени АА оглашен је кривим због кривичног дела тешко убиство из члана 114. став 1. тачка 10. КЗ, те је осуђен на казну затвора у трајању од двадесет година.

Против наведене пресуде жалбе су изјавили јавни тужилац Вишег јавног тужилаштва у Београду, због одлуке о кривичној санкцији, као и бранилац окривљеног, због свих законских разлога. Апелациони суд у Београду је одржао седницу већа, нашавши да су жалбе неосноване, јер по налажењу овог суда о свим одлучним чињеницама дати су довољно уверљиви, аргументовани и јасни разлози у образложењу побијане пресуде на странама од 42. до 47, а везано за правну квалификацију кривичног дела која се оспорава у жалби

браниоца окривљеног, будући да је првостепени суд за свој закључак да је окривљени критичном приликом извршио кривично дело тешко убиство из члана 114. став 1. тачка 10. КЗ поступајући са директним умишљајем, дао јасне и аргументоване разлоге.

Побијаном пресудом окривљени АА је оглашен кривим да је у стану у породичној кући у стању смањене урачунљивости али не битно, под утицајем од 1,01 промила алкохола у крви, у које стање се сам довео употребом алкохола, свестан свог дела и његове забрањености, чије је извршење хтео, лишио живота члана своје породице – супругу ББ, коју је претходно психички злостављао, тако што јој је ограничавао и забрањивао кретање, узимао јој зараду и располагао њеним новцем и наследством које је трошио на коцку и алкохол, забрањивао дотеривање, избацивао из куће из разлога љубоморе, присиљавао је да пије, и у дужем временском периоду је из разлога љубоморе нападао да га вара, због чега су се стално свађали, да би оштећену дана ..., након једне од свађа, избацио из стана, због чега је оштећена три ноћи преспавала у стану њиховог сина у приземљу породичне куће, да би дана ... након разговора са сином, оптужени пристао да се оштећена врати у стан уз обећање да „више неће да је дира“ и да ће се помирити, након чега је син истог дана око 23.50 часова оштећену са посла довезао кући, када се она вратила у стан оптуженог АА, након чега ју је, док је седела на угадној гарнитuri у дневној соби, оптужени поново нападао да га вара и вичући на њу тражио да му то призна и терао је да пије ракију, док му је она одговарала да нема шта да му призна, након чега је, око 03.00 часова, више пута ударио песницама и шакама по глави и лицу, услед чега је оштећена запомагала, због чега јој је преко уста прелепио лепљиву траку да не виче и везао ноге лепљивом траком да не би побегла, а затим јој кухињским ножем ..., укупне дужине 25,5 цм, дужине сечива 13 цм, исекао гардеробу коју је имала на себи, коју гардеробу је након тога скинуо са оштећене, услед чега је оштећена остала потпуно нага и у више потеза јој ножем исекао неколико праменова косе, да би, након тога,

истим ножем оштећеној нанео седамнаест повреда нанесених дејством оштрице и шиља механичког оруђа, ближе описаних у изреци пресуде.

За кривичну одговорност оптуженог, током поступка је било неопходно утврдити и то да ли је оптужени АА претходно злостављао члана породице своју супругу ББ. Наиме, из исказа сведока оштећених јасно је утврђено да је оптужени психички злостављао своју супругу оштећену ББ, јер су исти чланови породице са којим су оптужени и оштећена живели у ширем домаћинству, и то у једној породичној кући али на различитим спратовима, те су као такви имали непосредна запажања у вези са односом оптуженог и сада покојне. Сведоци су потврдили да је оптужени оштећеној забрањивао дотеривање на тај начин што јој је бранио да се шминка, а једном приликом ју је натерао да скине шминку, због чега је ББ била сва уплакана. Оптужени је оштећеној узимао зараду, располагао је њеним новцем и наследством, а који новац је трошио на коцку и алкохол. Сву зараду коју би оштећена ББ остварила радећи давала је оптуженом АА, те када би он пребројао новац, давао би јој по 500, 1.000 или 2.000 динара и ништа није могла да купи без претходног питања. Из исказа једног од сведока утврђено је да се оштећена више пута жалила како је АА вршио притисак на њу да прода наследство својих родитеља јер је била једини наследник, да је АА исто и продао и од тих пара купио себи ауто, док је све остало прокоцкао, а једном се пожалила, када је кришом дошла код њих, да није имала ни за бели веш, јер јој је АА све паре узео и прокоцкао. Из самог понашања оштећене, а како су то описивали и сами сведоци у својим исказима, јасно и недвосмислено је утврђено да сада покојна ББ нигде није ишла без оптуженог, већ је била само „кућа–посао“ и како би ББ ушла у кућу узела би телефон и прво би се њему јавила да је стигла кући, а ако би се задесило да пије кафу са снајом, оштећена би потрчала горе у свој стан чим би видела ауто и да окривљени долази кући. Наведено говори у прилог заузетом становишту суда и то да је оптужени на тај начин оштећеној и те како

ограничавао кретање, при чему су сведоци и потврдили да оштећена нигде није ишла, није излазила без његовог знања, није имала пријатеље, увек би је оптужени возио и довозио са посла како би могао да је контролише, одређујући јој где ће радити. Оштећена није имала другарице и другове, није имала где да иде, а када је била у бањи била је сва срећна „као дете кад треба да иде на екскурзију“ што иде два дана негде, за шта је и сам оптужени у својој одбрани навео да га је ББ за пут у Врњачку Бању „питала да ли може да иде и он јој то дозволио“, као и да ју је „пустио“ да иде на море. Начин на који је оптужени објашњавао њихов однос, по налажењу суда, представља само још један од показатеља њиховог односа, а који однос је судски вештак психолог окарактерисала као однос садомазохистичког карактера, јер су партнерске релације оптуженог и оштећене биле обележене блиским и хаотичним односом. Између осталог, за суд је било неспорно и да је оптужени након једне од свађа оштећену избацио из стана, због чега је иста три ноћи преспавала код сина.

Иако током поступка није било спорно да оптужени АА није физички злостављао своју супругу, суд је на несумњив начин, управо из сагласних исказа сведока, утврдио да је оптужени, на описане начине, претходно психички злостављао своју супругу сада покојну ББ. По налажењу суда и само психичко злостављање представља злостављање члана породице које се захтева за постојање елемената кривичног дела из члана 114. став 1. тачка 10. КЗ. Наиме, у конкретном случају се ради о својству пасивног субјекта који је члан породице оптуженог кога је оптужени вишекратно злостављао, односно према коме је учинилац убиства предузимао различите акте насиља у породици, и то наношењем психичког бола. Било какво претходно нехумано поступање према члану породице, попут избацивања из куће или ускраћивања зараде, забрањивања дотеривања, а које је претходило лишењу живота члана породице, по налажењу суда представља психичко злостављање члана породице. У конкретном случају, ради се о двоактном кривичном делу

где учинилац предузима две нужно повезане делатности, и то радње насиља у породици у виду психичког злостављања и радње проузроковања смрти на било који начин, било којим средством, а оно што је битно јесте да се обе радње предузимају према истом пасивном субјекту, те да последица дела у виду смрти представља резултат умишљаја учиниоца.

У конкретном случају, на несумњив начин је утврђено да је оптужени претходно психички злостављао члана своје породице, своју сада покојну супругу ББ, и то тако што јој је ограничавао и забрањивао кретање, узимао јој зараду и располагао њеним новцем и наследством које је трошио на коцку и алкохол, забрањивао дотеривање, избацивао из куће из разлога љубоморе, а потом је, након тако систематског и континуираног психичког злостављања, исту лишио живота на начин како је то и описано у изреци пресуде. За суд је био индикативан и начин извршења кривичног дела, односно суд је имао у виду и чињеницу које је то радње оптужени предузимао приликом извршења кривичног дела. Наиме, оптужени је оштећеној исекао сву гардеробу коју је имала на себи, сматрајући да јој је он то купио а да се она скидала неке друге, због чега је узео нож и сву ту гардеробу исекао. Поред гардеробе, оптужени је оштећеној исекао и пар праменова косе, а све у циљу „како би сви знали ко је и шта је“, при чему је извадио папир где се заклела да га неће никад више преварити како би јој показао шта је потписала. У сваком случају узрочна веза између злостављања и убиства је постојала кроз дужи временски период и систематски је злостављан члан породице којем је од стране оптуженог и одузет живот. Психичко злостављање је било усмерено директно према оштећеној као члану породице, коју је на крају, са умишљајем оптужени АА лишио живота. Иако се злостављање експлицитно не наводи у опису радње извршења кривичног дела тешко убиство из 114. став 1. тачка 10. КЗ, сасвим је јасно да је за исто потребно остварење битних обележја кривичног дела насиља у породици. Међутим, у конкретном случају ни на који начин не може бити речи о кривичном делу насиље у породици из члана 194.

став 4. КЗ, јер најтежи облик насиља у породици представља кривично дело квалификовано тежом последицом, што значи да је у односу на смрт члана породице постојао нехат, а што у конкретном случају није утврђено.

(Пресуда Апелационој суда у Београду, Кж1 252/25 од 28. 4. 2025. и пресуда Вишеј суда у Београду, К бр. 199/22 од 25. 12. 2024)

Сентенцу приредила

Александра Хаџић

јавнотужилачки помоћник

ВЈТ у Београду

ЛОКАЦИЈА НАНЕТИХ ПОВРЕДА
КАО ИНДИКАТОР НАМЕРЕ КОД
КРИВИЧНОГ ДЕЛА УБИСТВО
(члан 113. КЗ)

Локација повреда које је оштећени критичном приликом задобио, односно задавање повреда оштећеном од стране окривљеног у витални део тела (предео врата и главе) указује на то да је умишљај окривљеног био усмерен на лишење живота оштећеног, на шта није од утицаја чињеница да је оштећени задобио лаку телесну повреду која није угрозила његов живот.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Београду, К бр. 197/24 од 16. 12. 2024. године, окривљени АА оглашен је кривим да је извршио кривично дело лака телесна повреда из члана 122. став 2. у вези са ставом 1. КЗ.

Против наведене пресуде жалбе су изјавили јавни тужилац Вишег јавног тужилаштва у Београду због битне повреде одредаба кривичног поступка, погрешно утврђеног чињеничног стања и одлуке о кривичној санкцији, с предлогом да Апелациони суд у Београду усвоји жалбу и преиначи побијано решење тако што ће окривљеног АА огласити кривим за извршење кривичног дела убиство у покушају из члана 113. у вези са чланом 30. КЗ и казнити га по закону, као и бранилац окривљеног због свих законских разлога.

Апелациони суд у Београду је одржао седницу већа на којој је одлучио да у овој кривичноправној ствари одржи претрес

пред другостепеним судом ради оцене жалбених навода којима се оспорава утврђено чињенично стање с обзиром на то да је првостепена пресуда једном била укидана.

Побијаном пресудом окривљени АА је оглашен кривим да је у стању урачунљивости, чије су способности схватања значаја дела и могућност управљања поступцима биле смањене, али не и битно због стања повишене емоционалне напетости услед конфликта са оштећеним, као и због дејства хероина и ривотрила, свестан да може учинити дело, па је на то пристао, лако повредио оштећеног ББ на начин ближе описан у изреци првостепене пресуде. Првостепени суд сматра да нема непосредних и посредних доказа и објективних околности, који би у својој повезаности извесно потврдили да је окривљени, поступајући са директним умишљајем, покушао да лиши живота оштећеног и тиме извршио кривично дело које му је оптужним актом стављено на терет, да осим што је оштећени у свом исказу навео да га је окривљени напао, ниједан други доказ, ни искази сведока који су били присутни критичном приликом не потврђују ни да је окривљени иницирао физички сукоб, при чему првостепени суд сматра да у кривичноправном смислу није од значаја ко је започео тучу, имајући у виду све околности предметног догађаја.

Јавни тужилац је у жалби навео да првостепени суд није имао у виду све околности које су у току поступка доказане и да је у потпуности занемарио локацију повреда које је оштећени критичном приликом задобио, јер се ради о виталним деловима тела, као и да је окривљени потом побегао с лица места. Сматра да из изведених доказа произлази да је код окривљеног постојала свест да убадањем шрафцигером у виталне делове тела оштећеног може доћи до његове смрти и да је поступао са умишљајем, било директним, било евентуалним.

Оцењујући изнете жалбене наводе Апелациони суд у Београду је нашао да је након савесне и свестране оцене свих изведених доказа првостепени суд правилно утврдио све околности критичног догађаја, односно да је између оштећеног и окривљеног критичном приликом дошло до вербалног

сукоба, а након тога и физичког сукоба који је и претходио телесном повређивању оштећеног, да су приликом физичког сукоба обојица падали на земљу, а такође и да је у том физичком сукобу оштећени задобио повреде ближе описане у изреци пресуде, као и да је окривљени у једном тренутку имао шрафцигер у рукама и да је истим задао повреду оштећеном у руку када се он бранио од напада, који напад је окривљени вршио шрафцигером. Оштећени је у свом исказу навео да је током физичког сукоба осетио ударац у врат и браду, које ударце му је задао окривљени, што потврђује и исказ сведока ..., која је навела да је за време туче окривљени у тренутку када је био одгурнут од оштећеног и када је пао на под у ћошак собе, узео шрафцигер и након што се придигао, а у тренутку док је оштећени био окренут леђима у односу на окривљеног, убо га баш тим шрафцигером у предео врата и од тог убода је оштећени обилно крварио. Такође из исказа сведока ... је утврђено да је окривљени имао шрафцигер у руци, и то у оном тренутку када је иста видела да је оштећени ББ крвав, без обзира на то што ова није видела сам тренутак убадања оштећеног од стране окривљеног.

Међутим, основано се у жалби јавног тужиоца истиче да је погрешно првостепени суд закључио да код окривљеног није постојала свест да својим радњама може код оштећеног изазвати смртну последицу, имајући у виду задавање убодних рана у наведене пределе тела, посебно у врат и с тим у вези обилно крварење. Наиме, локација повреда које је оштећени критичном приликом задобио, односно задавање повреда оштећеном од стране окривљеног у витални део тела (предео врата и главе) указује на то да је умишљај окривљеног био усмерен на лишење живота оштећеног, на шта није од утицаја чињеница да је оштећени задобио laku телесну повреду која није угрожавала његов живот. По оцени овог суда, а како се то основано истиче у жалби јавног тужиоца, умишљај окривљеног да оштећеног лиши живота произлази из околности самог критичног догађаја, будући да је окривљени шрафцигером са огуљеном дрвеном дршком дужине 29 цм задао више повреда

оштећеном у пределу врата, главе и руке и да је то учинио из близине, односно током њиховог физичког сукоба. Несумњиво је утврђено да је окривљени са блиског одстојања задао ударце оштећеном, и то шрафцигером дужине 29 цм, у делове тела где се налазе витални органи, тако да се не може прихватити као правилан став првостепеног суда да је окривљени оштећеном хтео да нанесе само телесну повреду и да није доказано да је пристао на лишење живота оштећеног. Ово посебно при чињеници да је окривљени, према стању у списима, оштећеном задао не један, већ више убода у пределу врата и главе, и то један на малој удаљености од главних протока крви, а други у пределу браде у доњовиличној регији, односно ка врату, при чему окривљени није сам одбацио шрафцигер од себе, односно није престао да наноси повреде оштећеном самоиницијативно, већ су га у томе спречила друга лица. Даље, утврђено је и да је окривљени након критичног догађаја побегао са лица места и да оштећеном није пружио никакву помоћ. Притом, убиство у покушају може бити ситуационо дело и за постојање истог није од значаја да ли је окривљени унапред донео одлуку да оштећеног лиши живота или је ту одлуку донео у неком каснијем тренутку приликом конфликта са оштећеним.

На основу свега напред наведеног, применом чл. 457. и 459. Законика о кривичном поступку, одлучено је као у изреци пресуде, па је окривљени оглашен кривим због извршења кривичног дела убиство из члана 113. КЗ у покушају у вези са чланом 30. КЗ.

(Пресуда Ајелационој суда у Београду, Кж1 бр. 209/25 од 30. 4. 2025)

Сентенцу приредио

Никола Ускоковић

јавни тужилац ВЈТ у Београду

ЗАКОНИТОСТ ПРИКУПАЉЕНИХ МАТЕРИЈАЛНИХ ДОКАЗА (члан 9. ЗКП)

У кривичном поступку нужно је утврдити постојање узрочно-последичне везе између забрањених и кажњивих радњи прописаних одредбом члана 9. ЗКП и признања или друге изјаве или радње окривљеног и другог учесника у поступку.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Београду, К бр. 491/22 од 1. 4. 2025. године, усвојен је предлог браниоца окривљеног АА, па су из списка предмета издвојени записник о прегледу отвореног простора МУП РС, ДП, ПУ за град Београд, УКП, Четврто одељење од 13. 7. 2022. године, потврда о привремено одузетим предметима МУП РС, ДП, ПУ за град Београд, УКП, Четврто одељење од 13. 7. 2022. године у тачки 1. у односу на 132 ПВЦ пакетића са марихуаном и у тачки 3, те записник о вештачењу НЦКФ, Одељење за физичко-хемијска и токсиколошка вештачења, број 234-6-3123/2022 од 13. 7. 2022. године, у делу који се односи на вештачење узорка од броја 2 па до броја 6. Одлучено је да ће се по правноснажности решења издвојени записници ставити у посебан запечаћен омот и чувати код судије за претходни поступак одвојено од осталих списка и не могу се разгледати нити се могу користити у поступку.

Против овог решења благовремено је жалбу изјавио јавни тужилац Вишег јавног тужилаштва у Београду због битне повреде одредаба кривичног поступка и погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања.

Првостепени суд је одлуку о издвајању предметних доказа односно записника о прегледу отвореног простора, потврде о привремено одузетим предметима и записника о вештачењу НЦКФ образложио тиме да су ови докази по начину прибављања незаконити будући да су прибављени супротно одредби члана 9. ЗКП, те да се због тога на њима не може засновати судска одлука. Наиме, првостепени суд је утврдио да из одбране окривљеног АА следи да су га полицијски службеници Четвртог одељења тукли, да су му претили, те да му је онемогућено право да контактира изабраног браниоца, већ му је додељен бранилац по службеној дужности. Приликом довођења у просторије ВЈТ у Београду и покушаја смештања у притворске јединице службено лице задужено за пријем приметиле је повреде на телу окривљеног, одбио је да окривљеног смести у притворску јединицу, захтевајући од полицијских службеника који су га довели да се изврши преглед у хитној служби, због чега је окривљени тамо и одведен. На записнику о саслушању је констатовано да се визуелним прегледом окривљеног од стране дежурног јавног тужиоца, а у присуству изабраног браниоца, могу констатовати повреде окривљеног.

Првостепени суд је утврдио да се може закључити да су повреде код окривљеног настале максимално 48 сати пре прегледа у УЦ КЦ у Београду, те да се не може искључити могућност да су настале у време и на начин како је то окривљени у одбрани истакао, следом чега је извео закључак да су предметни докази прикупљени од стране УКП Четвртог одељења незаконити докази, те да је вештачење „плод отровног дрвета“.

Међутим, правилност цитираног закључка првостепеног суда Апелациони суд у Београду није могао да испита будући да је ожалбено решење недовољно образложено, односно донето је уз одсуство разлога о битним чињеницама, како је то основано истакнуто у жалби јавног тужиоца.

Наиме, одредбом члана 9. ЗКП је прописано да је забрањена и кажњива свака примена мучења, нечовечног и понижавајућег понашања, силе, претње и принуде, обмане, медицинских

захтева и других средстава којима се утиче на слободу воље или изнуђује признање или каква друга изјава или радња од окривљеног или других учесника у поступку.

Дакле, у кривичном поступку је нужно утврдити постојање узрочно-последичне везе између забрањених и кажњивих радњи прописаних одредбом члана 9. ЗКП и признања или друге изјаве или радње окривљеног и другог учесника у поступку, али је суд постојање ове везе и разлоге за став о томе да уопште постоји пропустио да у разлозима решења да било какве разлоге.

У образложењу ожалбеног решења првостепени суд је закључио да изведеним доказима није оповргнута одбрана окривљеног о томе да је у полицији добио батине, и на бази ове чињенице је усвојио предлог браниоца и издвојио из списка доказе које је Четврто одељење прибавило и као последицу тога и записник о вештачењу.

Међутим, мора се имати у виду да се окривљени у својој одбрани изјашњавао на околности батина које је наводно у полицији задобио, али да из његове одбране следи да није говорио о томе да је услед ових батина полицији одао место на коме је касније пронађена опојна дрога и вагица за прецизно мерење, нити је говорио о томе да су му ови докази „подметнути“ од стране полиције, нити је спорио да су предмети његови, а како је овде реч о материјалним доказима у списима предмета, а не о признању окривљеног, то је према ставу овог већа Апелационог суда у Београду, на ове околности окривљени морао бити испитан будући да је реч о чињеницама које су релевантне за доношење правилне одлуке о предлогу браниоца да се из списка издвоје докази.

Имајући у виду да у конкретном случају није реч о признању окривљеног које би било последица тортуре због чега такав доказ не би могао да се користи у кривичном поступку, већ је реч о материјалним доказима односно прегледу лица места и потврди о привремено одузетим предметима, а затим и записнику о вештачењу који је првостепени суд третирао као

„плод отровног дрвета“, то је према ставу овог већа Апелационог суда у Београду основано изјављеном жалбом указано на то да из доказа у списима следи да је чињенично стање остало непотпуно утврђено, будући да окривљени АА готово да није изнео одбрану која се тиче кривичног дела, већ је пред судом и тужилаштвом говорио само о повредама које је задобио, тј. није желео да одговори на питања суда и браниоца, нити на питање јавног тужиоца, већ је целокупна конструкција одбране окривљеног усмерена ка томе да су полицијски службеници злостављали и мучили окривљеног, па је према ставу овог суда првостепени суд донео решење за које је дао разлоге који нису довољно аргументовани и чија правилност и законитост стога не могу бити испитани.

(Решење Апелационог суда у Београду, Кж2 бр. 1050/25 од 2. 6. 2025)

Сентенцу приредио

Никола Ускоковић

јавни тужилац ВЈТ у Београду

ИСКАЗ САОПТУЖЕНОГ КАО ДОКАЗ (члан 16. став 1. ЗКП)

Одбрана саоптуженог у односу на којег је кривични поступак обустављен услед наступања апсолутне застарелости кривичног гоњења, не представља незаконит доказ.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Београду, К бр. 512/23 од 20. 5. 2025. године, усвојен је предлог одбране да се из списка предмета издвоји одбрана окривљеног АА и одређено да се након правноснажности решења издвојен доказ има доставити судији за претходни поступак који ће га чувати у посебном омоту до правноснажности поступка.

Против наведеног решења благовремено је жалбу изјавио јавни тужилац Вишег јавног тужилаштва у Београду.

Првостепени суд је у образложењу ожалбеног решења, између осталог, у разлозима доношења решења навео да је чланом 406. став 1. тачка 5. ЗКП прописано да се исказ саоптуженог може читати само у случају када се ради о исказу саоптуженог према коме је кривични поступак раздвојен или већ окончан правноснажном осуђујућом пресудом, а да је у конкретном случају поступак у односу на оптуженог АА правноснажно обустављен услед наступања апсолутне застарелости кривичног гоњења, због чега је првостепени суд нашао да нема услова да се његов исказ чита у смислу одредбе члана 406. став 1. тачка 5. ЗКП, те да се исти не може користити као доказ у кривичном поступку. Првостепени суд је у ожалбеном решењу цитирао одредбу члана 16. ЗКП којом је, између

осталог, прописано да се судске одлуке не могу заснивати на доказима који су непосредно или посредно, сами по себи или према начину прибављања у супротности са поменутиим законом, док је одредбом члана 84. истог законика прописано да докази који су прибављени противно одредби члана 16. став 1. ЗКП не могу бити коришћени у кривичном поступку, па је сходно примени чл. 237. и 358. ЗКП суд издвојио одбрану окривљеног АА, која ће се чувати у посебном омоту код судије за претходни поступак.

Међутим, по налажењу Апелационог суда у Београду ожалбено решење садржи битне повреде одредаба кривичног поступка прописане одредбом члана 438. став 2. тачка 3. ЗКП, будући да је првостепени суд неправилно применио одредбу члана 406. став 1. тачка 5. и одредбе чл. 16. и 237. ЗКП, што се садржином изјављене жалбе јавног тужиоца ВЈТ у Београду основано истиче.

Наиме, увидом у списе предмета К бр. 512/23 произилази да је АА дана 4. 4. 2014. године изнео одбрану пред тада замеником јавног тужиоца ВЈТ у Београду на записник о саслушању осумњиченог КТИ бр. 168/14 у присуству браниоца у складу са одредбом чл. 85. до 88. ЗКП, с тим што је претходно поучен о правима окривљеног која су прописана чл. 68, 69. и 70. ЗКП, да је наведени записник, пошто је окривљени изнео одбрану, потписао без примедби, што су учинили и браниоци окривљеног, записничар и тада заменик јавног тужиоца. Надаље, увидом у списе предмета произилази да је у фази главног претреса окривљени АА изнео одбрану на записник о главном претресу дана 24. 4. 2015. године у поступку који се водио и против окривљених ББ, ВВ и ГГ због оправдане сумње да су извршили кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 246. став 3. у вези са ставом 1. КЗ, те да је дана 13. 3. 2023. године Виши суд у Београду решењем, К бр. 522/14. Кв. бр. 966/23, обуставио кривични поступак против окривљеног АА због кривичног дела неовлашћено држање опојних дрога из члана 246а став 1. КЗ, по оптужници ВЈТ у Београду, КТО

бр. 240/14 од 26. 5. 2014. године, услед наступања апсолутне застарелости кривичног гоњења.

Дакле, на записник о главном претресу 24. 4. 2015. године окривљени АА је, у складу са одредбом члана 397. ЗКП, изнео одбрану, а записник је сачињен у складу са одредбама које прописују ток и трајање главног претреса, због чега је, по налажењу Апелационог суда у Београду, првостепени суд неправилно применио одредбе чл. 16. и 237. ЗКП, налазећи да одбрана окривљеног АА представља незаконит доказ будући да изношење одбране тог окривљеног пред тада замеником јавног тужиоца ВЈТ у Београду на записник о саслушању осумњиченог, односно окривљеног и изношење одбране на главном претресу пред већем првостепеног суда уз испуњеност процесних услова за одржавање главног претреса, представља законит доказ који је непосредно или посредно, сам по себи или према начину прибављања, у складу са Уставом и овим закоником, те није било процесних услова за доношење одлуке којом се из списка предмета издаваја одбрана окривљеног дата у току трајања поступка пред надлежним органом поступка као незаконита.

Стоји чињеница да је чланом 406. став 1. тачка 5. ЗКП прописано да се упознавање са садржином записника о исказу саоптуженог може по одлуци већа обавити применом члана 405. ЗКП ако је реч о исказу саоптуженог према којем је кривични поступак раздвојен или је већ окончан правноснажном осуђујућом пресудом, међутим, за разлику од тумачења одредбе првостепеног суда, које је изнето у решењу, Апелациони суд у Београду налази да су одредбом члана 406. ЗКП предвиђене процесне ситуације у којима суд може извршити упознавање са садржином записника о исказима сведока, саоптужених или већ осуђених саучесника у кривичном делу, као и записника о налазу и мишљењу вештака, сходном применом одредбе члана 405. ЗКП, дакле без сагласности странака или уз њихову сагласност, и односи се на упознавање са садржином записника законито прибављених доказа, због чега је по налажењу Апелационог суда

у Београду првостепени суд неправилно применио одредбу члана 406. став 1. тачка 5. ЗКП и издвојио из списка предмета дату одбрану окривљеног што је било од одлучног утицаја на доношење законите и правилне одлуке.

(Решење Апелационог суда у Београду, Кж2 бр. 1315/25 од 29. 5. 2025)

Сентенцу приредио

Никола Ускоковић

јавни тужилац ВЈТ у Београду

IV
ДРУГОСТЕПЕНО КРИВИЧНО
ОДЕЉЕЊЕ

КРИВИЧНО ДЕЛО НАСИЉЕ У ПОРОДИЦИ
ИЗ ЧЛАНА 194. СТАВ 1. КЗ
(примена члана 423. тачка 2. ЗКП)

Када је у кривичном поступку који се води због кривичног дела насиље у породици из члана 194. став 1. КЗ окривљени негирао извршење кривичног дела према оштећеној – ванбрачној партнерки, а оштећена се на главном претресу изјаснила да неће да сведочи, пресуда се не може заснивати само на исказу сведока полицијских службеника који су изашли на лице места и сведока који је полицијски службеник специјализован за насиље у породици.

Из образложења:

Првостепеном пресудом оглашен је кривим окр. Ђ. С. због извршења кривичног дела насиље у породици из члана 194. став 1. КЗ, па га је суд применом наведеног законског прописа и одредаба чл. 4, 42, 45, 54. и 63. КЗ осудио на казну затвора у трајању од 5 (пет) месеци. Наиме, првостепеном пресудом је окр. Ђ. С. оглашен кривим да је применом насиља, претњом да ће напасти на живот и тело и дрским и безобзирним понашањем угрозио спокојство и телесни интегритет члана своје породице – ванбрачне партнерке ошт. М. Љ., на тај начин што је након вербалне расправе оштећену покушао да удари када се она измакла, услед чега је закачио по рамену, изговорио претњу да сада може са два прста да је задави и вређао је, услед чега је оштећена доживела страх и узнемиреност. Окривљени Ђ. С. је у својој одбрани негирао извршење кривичног дела, а ошт. М. Љ. је искористила своје законско право из члана 94. ЗКП да не сведочи, те се у образложењу првостепене пресуде

наводи да је суд у целости поклонио веру исказима сведока – полицијских службеника М. Д., С. Б. и Ј. Д., који су на лицу места затекли оштећену која је плакала и која им је рекла шта се догодило, а што је потврђено и исказом сведока М. Д., који је те чињенице сазнао од наведених полицијских службеника који су изашли на лице места, јер је он полицијски службеник специјализован за насиље у породици.

Против наведене пресуде изјављена је жалба браниоца окривљеног због битне повреде одредаба кривичног поступка из члана 438. став 2. тачка 2. ЗКП. Поступајући по жалбеним наводима другостепени суд је усвојио жалбу као основану, укинуо првостепену пресуду и вратио предмет првостепеном суду на поновно суђење.

Ово из разлога јер је првостепени суд побијану пресуду засновао искључиво на исказима сведока – полицијских службеника М. Д., С. Б. и Ј. Д., који су на лицу места затекли оштећену и сведока М. Д., који је те чињенице сазнао од наведених полицијских службеника који су изашли на лице места, јер је он полицијски службеник специјализован за насиље у породици, па се основано у жалби побија пресуда јер су разлози о одлучним чињеницама потпуно нејасни, услед чега је и чињенично стање погрешно и непотпуно утврђено, а у погледу одлучних чињеница, и то радње извршења предметног кривичног дела које се окривљеном ставља на терет.

(Пресуда Трећеј основној суда у Београду, К бр. 1281/24 од 12. 11. 2024. и њресуда Вишеј суда у Београду, Кж1 бр. 43/25 од 9. 4. 2025)

Сентенцу приредила

Др Снежана Радојичић

јавни тужилац у ВЈТ у Београду

**КРИВИЧНО ДЕЛО ОМЕТАЊЕ
СЛУЖБЕНОГ ЛИЦА У ВРШЕЊУ
СЛУЖБЕНЕ ДУЖНОСТИ**
(члан 23. Закона о јавном реду и миру)

Кривично дело ометање службеног лица у вршењу службене дужности чини оно лице које прети да ће напасти, покуша да нападне или нападне или на други начин омета службено лице у вршењу службене дужности.

Из образложења:

Првостепеном пресудом окр. М. В. ослобођен је од оптужбе, на основу члана 423. тачка 2. ЗКП да је извршио кривично дело ометање службеног лица у вршењу службене дужности из члана 23. став 2. у вези са ставом 1. Закона о јавном реду и миру јер је утврђено да није доказано да је окривљени на месту и на начин како је то наведено од стране тужилаштва учинио наведено кривично дело, односно да тужилаштво није доказало да је окривљени поступао са умишљајем, имајући у виду да је окр. М. В. напао ошт. Ш. С., тако што га је ухватио рукама за оковратник и одгурнуо га од себе, те су окривљени и оштећени пали, па је првостепени суд нашао да је повреда настала на тај начин.

Против наведене пресуде тужилаштво је изјавило жалбу због битне повреде одредаба кривичног поступка, повреде кривичног закона и погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања. Поступајући по жалбеним наводима другостепени суд је усвојио жалбу као основану, укинуо првостепену пресуду и вратио предмет првостепеном суду на поновно суђење.

Ово из разлога што из исказа оштећеног, као и сведока произилази да се ошт. Ш. С. предметном приликом представио као полицијски службеник те да се окривљени приликом вршења службене радње легитимисања обратио псовкама чија је садржина интерпретирана у изреци побијане пресуде, односно да је претио да ће напасти на службено лице у вршењу службене дужности. Сходно наведеном, првостепени суд није дао јасне разлоге о одлучним чињеницама које су предмет доказивања, односно није дао јасне разлоге на основу којих би закључио да ли је окривљени критичном приликом претио да ће напасти, покушао да нападне или на други начин ометао службено лице надлежног органа у вршењу службене дужности, односно да ли су се у радњама окривљеног остварили елементи кривичног дела ометање службеног лица у вршењу службене дужности из члана 23. став 1. Закона о јавном реду и миру.

(Пресуда Трећеј основној суда у Београду, К бр. 493/23 од 3. 7. 2024. и пресуда Вишеј суда у Београду, Кж1 бр. 866/24 од 6. 2. 2025)

Сентенцу приредила

Др Снежана Радојичић

јавни тужилац у ВЈТ у Београду

НУЖНА ОДБРАНА (члан 19. КЗ)

Приликом оцене да ли је одбрана била неопходно потребна да оптужени од свог добра или добра другог одбије истовремени противправни напад мора се утврдити да ли су радње које је учинио оптужени у конкретној ситуацији биле нужне, сразмерне и предузете у границама у којима су биле неопходно потребне да се одбије истовремени противправни напад, интензитет напада, те целокупно понашање нападача.

Из образложења:

Првостепеном пресудом окр. Б. И. ослобођен је од оптужбе, на основу члана 423. став 1. тачка 1. ЗКП и члана 19. КЗ, да је извршио кривично дело тешка телесна повреда из члана 121. став 5. у вези са ставом 1. КЗ.

Против наведене пресуде тужилаштво је изјавило жалбу због битне повреде одредаба кривичног поступка и погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања. Поступајући по жалбеним наводима другостепени суд је одбио жалбу као неосновану и потврдио првостепену пресуду.

Ово из разлога што се у радњама окр. Б. И. стичу сва битна обележја нужне одбране, имајући у виду да је оштећени на стваран и озбиљан начин противправно напао на живот и тело сведока Б. С., супруге окривљеног, и то увртањем руке, претњом изговорених речи и маказама, којом приликом је напад на његову супругу трајао, дакле истовремено када му је пришао окривљени, задао му један ударац у пределу лица, наневши му тешке телесне повреде, а која радња окривљеног је

била неопходно потребна да би од свог добра и добра другог, његове супруге, одбио истовремени противправан напад. Да је радња окривљеног била неопходно потребна, односно сразмерна за одбијање противправног напада од стране оштећеног суд је утврдио ценећи све околности случаја, нарочито чињеницу да је у тренутку напада оштећени код себе у руци имао маказе које представљају средство подобно да здравље тешко наруши и тело тешко повреди, док окривљени у рукама није имао никакво оруђе.

(Пресуда Дружић основног суда у Београду, К бр. 1003/22 од 19. 9. 2024. и пресуда Вишег суда у Београду, Кж1 бр. 980/24 од 13. 2. 2025)

Сентенцу приредила

Др Снежана Радојичић

јавни тужилац у ВЈТ у Београду

ПРАВНОСНАЖНО ПРЕСУЂЕНА
СТВАР – КРИВИЧНО ДЕЛО И ПРЕКРШАЈ
(*Ne bis in idem* – члан 4. ЗКП)

Ради се о пресуђеној ствари када је поступак против окривљеног за исто дело решењем прекршајног суда правноснажно окончан.

Из образложења:

Првостепеном пресудом према окр. П. В. одбијена је оптужба у смислу одредбе члана 422. став 1. тачка 2. ЗКП да је извршио кривично дело ометање службеног лица у вршењу службене дужности из члана 23. став 1. Закона о јавном реду и миру.

Против наведене пресуде тужилаштво је изјавило жалбу због погрешно утврђеног чињеничног стања. Поступајући по жалбеним наводима другостепени суд је одбио жалбу као неосновану и потврдио првостепену пресуду.

Ово из разлога јер је правилно првостепени суд из списка предмета прекршајног суда утврдио да је решењем, које је постало правноснажно, против окр. П. В. обустављен прекршајни поступак за прекршај из члана 22. став 1. Закона о јавном реду и миру, због сумње да је дана 11. 10. 2020. године, око 00.30 часова, у Младеновцу, у угоститељском објекту, нарушавао јавни ред и мир, на тај начин што је најпре викао у видно алкохолисаном стању, чиме би учинио прекршај из члана 7. став 1. Закона о јавном реду и миру, а затим је вређао полицијског службеника П. М. у вршењу службене дужности погрдним речима, с обзиром на то да је наступила застарелост

за вођење прекршајног поступка, па је правилно првостепени суд оценио да се ради о пресуђеној ствари у смислу члана 4. ЗКП, којом је прописано да нико не може бити гоњен за кривично дело за које је одлуком суда правноснажно ослобођен или осуђен, или за које је оптужба правноснажно одбијена или је поступак правноснажно обустављен, сматрајући да се ради о истом догађају који је био предмет и овог кривичног поступка који се водио против окривљеног због кривичног дела ометање службеног лица у вршењу службене дужности из члана 23. став 1. Закона о јавном реду и миру, те да циљ законодавца није био да се јединствен догађај третира као више одвојених, па би евентуално другачији став суда значио да би за исти догађај једно лице било два пута санкционисано.

Тумачењем Европске конвенције о људским правима, која се сходно члану 16. став 2. Устава Републике Србије непосредно примењује као саставни део правног поретка Републике Србије, имајући у виду и судску праксу Европског суда за људска права, као и судску праксу Уставног суда Србије, појам „кажњиво дело“ у конвенцији и нашем правном поретку представља не само кривично дело већ и одређене привредне преступе и прекршаје. Суштина је да се спречи двоструко кажњавање грађана од стране различитих органа државе, два различита суда или казнена органа за исти догађај, ако се догађај или правна природа дела могу поистоветити, као у конкретном случају.

Приликом одлучивања другостепени суд је имао у виду и члан 4. Протокола број 7 уз Европску конвенцију о људским правима којим је прописано да се никоме не може поново судити нити се може казнити у казненом поступку исте државе за казнено дело за које је већ правноснажно ослобођен ило осуђен у складу са законом и казним поступком те државе, а посебно пресуду Европског суда за људска права *Маресџи иројшић Хрватске* поводом које је у Стразбуру донета пресуда дана 25. 6. 2009. године која се односи на повреду правила *ne bis in idem*, према којој се члан 4. Протокола број 7 мора тумачити на начин који забрањује казнени прогон или суђење

за друго дело уколико оно произилази из истих чињеница или чињеница које су у суштини исте. Како се у конкретном случају у суштини ради о истом догађају због кога је вођен прекршајни поступак, то је првостепени суд правилно на основу члана 422. став 1. ЗКП донео одлуку којом се према окривљеном оптужба одбија за наведено кривично дело.

(Пресуда Основној суда у Младеновцу, К бр. 392/20 од 18. 10. 2025. и пресуда Вишеј суда у Београду, Кж1 бр. 924/23 од 23. 1. 2025)

Сентенцу приредила

Др Снежана Радојичић
јавни тужилац у ВЈТ у Београду

V
ПОСЕБНО ОДЕЉЕЊЕ ЗА
СУЗБИЈАЊЕ КОРУПЦИЈЕ

Мр Ана Ђуричић

Јавни тужилац Вишег јавног тужилаштва у Београду

КРАЂА И ПРОНЕВЕРА – ДИЛЕМЕ У ПРАКСИ

Сажетак: Једно од најчешћих кривичних дела из стварне надлежности основних јавних тужилаштава је кривично дело крађа из члана 203. Кривичног законика. Неретко се обележја овог кривичног дела остварују у радњама учиниоца који има својство запосленог било у државном органу, установи, субјекту привредног пословања, било у неком правном лицу, на чију је штету ово дело извршено. Имајући у виду да постоји и кривично дело проневера из члана 364. Кривичног законика и кривично дело проневера у обављању привредне делатности из члана 224. Кривичног законика, са сличним елементима бића кривичног дела, у пракси се дешава да се правилна квалификација додатно компликује. Ово тим пре из разлога јер су ова задња поменута кривична дела у стварној надлежности Посебних одељења за сузбијање корупције у оквиру Виших јавних тужилаштва. То следствено значи да је потребна консултација најчешће са тужиоцима из обе стварне надлежности, пре него што се постигне консензус о ком кривичном делу се ради. Циљ овог рада је да укаже на сличности и разлике између поменутих кривичних дела, као и на досада заузете ставове у судској пракси, а све у сврху олакшавања рада тужилаштва у законитом поступању приликом свакодневног доношења јавнотужилачких одлука.

Кључне речи: крађа – члан 203. Кривичног законика, утаја – члан 207. Кривичног законика, проневера – члан 364. Кривичног законика, проневера у обављању привредне делатности – члан 224. Кривичног законика, послуга – члан 365. Кривичног законика, основна јавна тужилаштва, Више јавно тужилаштво, Посебно одељење за сузбијање корупције, имовински цензус.

1. ЕЛЕМЕНТИ КРИВИЧНОГ ДЕЛА

Кривично дело крађа из члана 203. Кривичног законика сврстано је у XXI главу кривичних дела која носи назив „Кривична дела против имовине“.

Законски текст овог кривичног дела гласи:

Крађа

Члан 203.

(1) Ко туђу покретну ствар одузме другом у намери да њеним присвајањем себи или другом прибави противправну имовинску корист,

казниће се новчаном казном или затвором до три године.

(2) За покушај дела из става 1. овог члана казниће се.

С друге стране кривично дело проневера из члана 364. Кривичног законика припада XXXIII глави Кривичног законика која носи назив „Кривична дела против јавне службе“.

Законски текст овог кривичног дела гласи:

Проневера

Члан 364.

(1) Ко у намери да себи или другом прибави противправну имовинску корист присвоји новац, хартије од вредности или друге покретне ствари које су му поверене у служби или на раду у државном органу, установи или другом субјекту који не обавља привредну делатност,

казниће се затвором од шест месеци до пет година.

(2) Ако је делом из става 1. овог члана прибављена имовинска корист у износу који прелази четиристо педесет хиљада динара,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(3) Ако је делом из става 1. овог члана прибављена имовинска корист у износу који прелази милион и петсто хиљада динара,
учинилац ће се казнити затвором од две до дванаест година.

Темељна анализа ове материје захтева да поменемо још неколико кривичних дела која могу ући у разматрање приликом двоумљења да ли је реч о имовинским кривичним делима или кривичним делима против јавне службе или пак о кривичним делима против привреде.

Из ових разлога нужно је да из групе кривичних дела против имовине поменемо кривично дело утаја из члана 207. Кривичног законика, чији законски опис гласи:

Утаја

Члан 207.

(1) Ко у намери да себи или другом прибави противправну имовинску корист, присвоји туђу покретну ствар која му је поверена,

казниће се затвором до две године и новчаном казном.

(2) Ако дело из става 1. овог члана учини старалац,
казниће се затвором од три месеца до три године и новчаном казном.

(3) Ако вредност утајених ствари прелази износ од четиреста педесет хиљада динара,

учинилац ће се казнити затвором од шест месеци до пет година и новчаном казном.

(4) Ако вредност утајених ствари прелази износ од милион и петсто хиљада динара или утајена ствар представља културно добро, односно добро које ужива претходну заштиту,
учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година и новчаном казном.

(5) Ко туђу покретну ствар коју је нашао или до које је случајно дошао противправно присвоји у намери да себи или другом прибави имовинску корист,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(6) За дела из ст. 1. и 5. овог члана, ако су утајене ствари у својини грађана, гоњење се предузима по предлогу.

Даље је неопходно да имамо у виду и кривично дело проневера у обављању привредне делатности из члана 224. Кривичног законика које припада глави XXII која носи назив „Кривична дела против привреде“, а које је релативно ново кривично дело, које је почело да се примењује заједно са успостављањем Посебних одељења за сузбијање корупције при Вишим јавним тужилаштвима, тачније од 1. 3. 2018. године, а чији законски текст гласи:

Проневера у обављању привредне делатности

Члан 224.

(1) Ко у намери да себи или другом прибави противправну имовинску корист присвоји новац, хартије од вредности или друге покретне ствари које су му поверене на раду у субјекту привредног пословања,

казниће се затвором од три месеца до пет година.

(2) Ако је делом из става 1. овог члана прибављена имовинска корист у износу који прелази четиристо педесет хиљада динара,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(3) Ако је делом из става 1. овог члана прибављена имовинска корист у износу који прелази милион и петсто хиљада динара,

учинилац ће се казнити затвором од две до дванаест година.

Ради правилног сагледавања ове материје неопходно је да поменемо и кривично дело послуга из члана 365. Кривичног

законика, које спада у главу „Кривична дела против јавне службе“ и чији законски опис гласи:

Послуга

Члан 365.

Ко се неовлашћено послужи новцем, хартијом од вредности или другим стварима које су му поверене у служби или на раду у државном органу, предузећу, установи или другом субјекту или радњи или ове ствари другом неовлашћено да на послугу, казниће се затвором од шест месеци до пет година.

Након компаративне анализе ових кривичних дела могу се донети следећи закључци.

1.1. Учиница кривичног дела

Код кривичног дела крађа из члана 203. КЗ и кривичног дела утаја из члана 207. КЗ учинилац може бити било које лице. Не траже се ниједно посебно својство нити статус као атрибут овог лица да би оно добило статус учиниоца кривичног дела.

С друге стране када говоримо о кривичном делу проневера из члана 364. Кривичног законика, кривичном делу послуга из члана 365. Кривичног законика и кривичном делу проневера у обављању привредне делатности из члана 224. Кривичног законика тражи се да је предмет кривичног дела поверен на раду или у служби учиниоцу овог кривичног дела. Из овога се може извести закључак да учинилац овог кривичног дела мора да испуни два кумулативна услова да стекао то својство:

1. рад или јавна служба код оштећеног
2. да је објект кривичног дела поверен учиниоцу кривичног дела на раду или у служби.

Из оваквог језичког тумачења се изводи закључак да је нужен услов да је учинилац овог кривичног дела у раду или у јавној служби код оштећеног.

Рад учиниоца кривичног дела може да буде по основу радног односа, на неодређено или на одређено време. Међутим тај рад може да се заснива и на некој од различитих форми ван радног односа. Па тако то може да буде у форми: уговора о привременим и повременим пословима, уговора о допунском раду, уговора о стручном раду и оспособљавању, уговора о делу. Чини се да у пракси ове форме рада нису спорне када је реч о испуњавању овог услова на страни потенцијалног учиниоца кривичног дела. Као дилема се јавила у пракси присутна појава рада појединца изван било које предвиђене форме, тзв. рад на црно. Оштећени који их пријављују најчешће такву ситуацију правдају постојањем пробног рада, који је као категорија исто законски регулисан. Не треба се довести у сумњу чињеница да сам пробни рад, као нешто што се неспорно дешава у пракси, може да се регулише у самом уговору о раду. Међутим, не може се негирати стварност која указује да одређени број запослених ради ван сваке форме радног односа, у потпуности „правно невидљив“ за систем и надлежне органе, као што је Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање. У таквој ситуацији тужилачка пракса је заузела став, да када има довољан квантум доказа на основу којих се може тврдити да је одређено лице заиста радило код оштећеног, и поред изостанка неке од предвиђених законских форми рада, да ће се ипак сматрати да је услов „на раду“ испуњен.

Други кумулативни услов који неопходан на страни учинилаца ових кривичних дела јесте да је предмет кривичног дела поверен на раду или у јавној служби. Ово није незанемарљив услов. Управо од испуњења овог услова често зависи одлука у чијој надлежности и о ком кривичном делу се ради. Врло често ову чињеницу није лако проверити или се барем то не може учинити без темељније провере начина организације рада или јавне службе оштећеног. Наиме за постојање овог услова потребни су докази, најчешће као материјални докази, у писменој форми, да су одређене ствари, новац, хартије од вредности или друге покретне ствари биле поверене на раду или у служби учиниоцу кривичног дела.

Неретко се у пракси дешава да је приликом пријаве полицији или тужилаштву присвајања одређених ствари је неспорно да је то учинило лице које је у раду или у јавној служби код оштећеног. Међутим тек темељнијим проверама се може доказати да је том лицу та ствар поверена на раду или у јавној служби. А *contrario* у ситуацији да је неспорно да је неко од запослених одузео или задржао ствар у власништву послодавца, све у намери да прибави себи или другом противправну имовинску корист, а то нису ствари које су му поверене на раду или у јавној служби, може се само радити о неком од кривичних дела против имовине, односно о кривичном делу крађа из члана 203. Кривичног законика или кривичном делу утаја из члана 207. Кривичног законика.

2. СВОЈСТВО ОШТЕЋЕНОГ

Законодавац је различито одредио категорију оштећених код кривичних дела које овом приликом разматрамо.

Код кривичног дела крађа из члана 203. и кривичног дела утаја из члана 207. Кривичног законика оштећени може бити било ко, и она припадају групи кривичних дела против имовине. То може бити и физичко и правно лице, па и државни орган, установа и субјект привредног пословања. Можемо закључити да је круг потенцијалних оштећених овде најшире могуће постављен.

С друге стране, законодавац је поименице навео ко може бити оштећен код осталих кривичних дела. Наиме, у зависности од тога који је заштитни објекат ког кривичног дела она се сврставају у различите главе.

У главу XXII, „Кривична дела против привреде“, сврстава се кривично дело проневера у обављању привредне делатности из члана 224. Кривичног законика. Ту је потенцијални оштећени означен као „субјект привредног пословања“. У ту категорију спадају физичка лица која имају својство предузетника, као и све правне форме правних лица у виду различитих облика

привредних друштава: друштва са ограниченом одговорношћу, акционарска друштва и др.

Када говоримо о потенцијалним оштећенима код кривичног дела проневера из члана 364. Кривичног законика и послуга из члана 365. Кривичног законика, имајући у виду да ова кривична спадају у групу кривичних дела против јавне службе, да се наслутити ко су оштећени. Међутим, у бићу кривичног дела проневера из члана 364. Кривичног законика законодавац је поименице једном генералном клаузулом навео да су то: државни органи, установе или други субјекти који не обављају привредну делатност.

Код кривичног дела послуга из члана 365. Кривичног законика донекле је другачија ситуација и предвиђен је шири круг оштећених, што се закључује из описа радње извршења која гласи да је то учинилац који се „неовлашћено послужи новцем, хартијом од вредности или другим стварима које су му поверене у служби или на раду у државном органу, предузећу, установи или другом субјекту или радњи или ове ствари другом неовлашћено да на послугу“. Овде можемо приметити да иако је кривично дело послуга остало у групи кривичних дела против јавне службе, није ускраћена могућност да се под ову квалификацију подведе и учињена послуга у обављању привредне делатности. То је законодавац јасно назначио остављајући могућност да оштећени буде други субјект или радња.

Међутим, оваква могућност не постоји када је реч о присвајању ствари поверене на раду у намери прибављања противправне имовинске користи за себе или другог. Наиме законодавац прави јасну разлику у квалификацији у зависности од тога да ли оштећени обавља привредну делатност или не. Уколико не обавља привредну делатност, уз испуњење других елемената бића кривичног дела, биће реч о проневери из члана 364. Кривичног законика, а уколико обавља привредну делатност, биће реч о кривичном делу проневера у обављању привредне делатности из члана 224. Кривичног законика.

3. ИМОВИНСКИ ЦЕНЗУС

Законодавац код кривичних дела против имовине, тачније за кривична дела превара из члана 208. Кривичног законика, крађа из члана 203. Кривичног законика и утаја из члана 207. Кривичног законика, прави разлику између ситног и основног облика истих радњи извршења. Да би се неко од набројаних кривичних дела против имовине сматрало „ситним“, неопходно је кумулативно испуњење два услова:

1. вредност украдене односно утајене ствари, односно штета проузрокована преваром не прелази износ од 5.000 динара,

2. намера учиниоца је била да прибави малу имовинску корист односно да проузрокује штету.

То је предвиђено у члану 210. Кривичног законика који гласи:

Ситна крађа, утаја и превара

Члан 210.

(1) Ко учини ситну крађу, утају или превару, казниће се новчаном казном или затвором до шест месеци.

(2) Крађа, утаја и превара сматрају се ситном, ако вредност украдене или утајене ствари, односно штета проузрокована преваром не прелази износ од пет хиљада динара, а учинилац је ишао за тим да прибави малу имовинску корист, односно да проузрокује малу штету.

(3) За дело из става 1. овог члана, ако је извршено на штету приватне имовине, гоњење се предузима по приватној тужби.

Да би се једно од ових имовинских кривичних дела сматрало ситним, неопходно је да се истовремено остваре и објективни елемент – да је износ прибављене користи односно нанете штете до 5.000 динара, и субјективни елемент – да је намера била „скромна“. Наравно да је у пракси најтеже разлучити амбиције окривљеног приликом предузимања радње извршења, па се најчешће и ова намера процењује на основу

објективних околности извршења конкретног дела. Разматра се постојање ове намере у светлу конкретних околности извршења и на основу тога се процењује да ли окривљени стварно није хтео више од максимизираног износа од 5.000 динара или само није био у могућности да у условима под којима је предузео дело дође до већег износа користи или нанете штете.

Наравно да је имовински цензус праћен „скромном намером“ блаже санкционисан, а то је и био циљ законодавца – да у мноштву радњи извршења имовинских кривичних дела направи критеријум за блажу осуду.

Када је реч о кривичним делима проневера из члана 364. Кривичног законика, послуга из члана 365. Кривичног законика и проневера у обављању привредне делатности из члана 224. Кривичног законика, ту законодавац не предвиђа могућност постојања минорнијег дела у ситуацији када су амбиције окривљеног скромније, као и када је до таквог резултата, у смислу прибављене користи, дошао извршењем ових дела. То је, с једне стране, растеређујуће у смислу процене постојања ових кривичних дела. С друге стране, то је можда и донекле неправично законодавно решење. Наиме, заиста је широк круг потенцијалних извршилаца ових кривичних дела. Ако узмемо у обзир само потенцијалне учиниоце кривичног дела проневера у обављању привредне делатности из члана 224. Кривичног законика, ту спадају сви који радећи присвоје ствар која им је поверена на раду у субјекту привредног пословања. Неретко, то буду врло ниски износи прибављене користи. У тим ситуацијама у пракси Посебних одељења за сузбијање корупције при вишим јавним тужилаштвима најчешће долази до примене института одлагања кривичног гоњења из члана 283. Закона о кривичном поступку.

4. НАМЕРА ПРИБАВЉАЊА ПРОТИВПРАВНЕ ИМОВИНСКЕ КОРИСТИ

За постојање кривичног дела неопходно је да се остваре објективни елементи кривичног дела, предвиђени кроз елементе

бића тог кривичног дела, али и субјективни елементи у виду урачуњљивости и одговарајућег облика умишљаја учиниоца.

Сва кривична дела о којима овде износимо појединости могу бити учињена само са директним умишљајем.

С друге стране, осим овог облика кривице, тражи се и виши ниво субјективног односа учиниоца према делу које чини, а то је „намера прибављања себи или другом противправне имовинске користи“. Неспорно је у пракси да је било које од ових кривичних дела извршено и ако је сва корист прибављена неком трећем лицу које није учествовало у радњи извршења.

Наиме можда је ова „намера прибављања себи или другом противправне имовинске користи“ заједнички именитељ набројаних кривичних дела. Ту се можда огледа њихова блискост. Када се томе дода да радње извршења неретко могу бити идентичне, схватамо колико је битно да се направи разлика између могућих извршилаца и оштећених код сваког од поменутих појединачних кривичних дела.

Ова намера се не помиње као субјективни елемент само код кривичног дела послуга. Тиме се ово кривично дело чини лакшим за доказивање у пракси. Довољно је да се докаже да се учинилац: „неовлашћено послужио новцем, хартијом од вредности или другим стварима које су му поверене у служби или на раду у државном органу, предузећу, установи или другом субјекту или радњи или ове ствари другом неовлашћено дао на послугу“. Овде можемо још једном приметити да иако је кривично дело послуга остало у групи кривичних дела против јавне службе, није ускраћена могућност да се под ову квалификацију подведе и учињена послуга у обављању привредне делатности. То је законодавац јасно назначио остављајући могућност да оштећени буде други субјекат или радња.

5. КАЗНЕНА ПОЛИТИКА

Законодавац је код посматраних кривичних дела различито одмерио казнену политику у зависности од тога ко је извршилац и ко су оштећени извршењем појединих кривичних дела.

Блажа казнена политика примењује се на општа имовинска кривична дела, па је тако за основни облик кривичног дела крађе из члана 203. Кривичног законика запређена је новчана казна или казна затвора до три година. За основни облик кривичног дела утаје из члана 207. Кривичног законика запређена је казна затвора до две године кумулативно са новчаном казном.

Када говоримо о прописаним казнама за остала кривична дела која смо разматрали, а то су проневера из члана 364. Кривичног законика, послуга из члана 365. Кривичног законика и проневера у обављању привредне делатности из члана 224. Кривичног законика, казнена политика је строжа и за основни облик је прописана казна затвора до пет година за свако од ових кривичних дела. Између тих кривичних дела законодавац је направио разлику само у посебном минимуму основног облика, те је код проневере из члана 364. КЗ и послуге из члана 365. КЗ прописао да је то шест месеци, док је као посебан минимум код основног облика кривичног дела проневера у обављању привредне делатности из члана 224. КЗ прописан затвор од три месеца. То је разлог што је у судској пракси обавезна примена блажег закона и за кривичне поступке започете пре 1. марта 2018. са квалификацијом проневера из члана 364. став 1. Кривичног законика која се квалификује као проневера у обављању привредне делатности из члана 224. став 1. Кривичног законика због прописаног блажег посебног минимума основног облика овог кривичног дела.

ЗАКЉУЧАК

Извршеним сецирањем поменутих кривичних дела по шавовима њихових објективних и субјективних елемената имало је за циљ њихово боље сагледавање у светлу доследне примене закона и мање недоумица приликом свакодневног разматрања многобројних чињеничних стања с којима се срећу носиоци јавнотужилачке функције. Сматрам да у закључку вреди поновити да чињеница да је неко на раду или у служби

код оштећеног није довољна за постојање кривичних дела проневера у обављању привредне делатности из члана 224. Кривичног законика и проневера из члана 364. Кривичног законика. Мора се водити рачуна да постоји доказ да су им ствари које су предмет присвајања, тј. одузимања, код ових кривичних дела поверене на раду или у служби. Намера прибављања противправне имовинске користи за себе и другог заједнички је субјективни именитељ. Треба поновити да оваква чињенична стања неће проћи несанкционисано, али је добро да се одговарајућом аргументацијом и доказима одмах правилно усмере на одговарајући степен стварне надлежности тужилаштва.

АНГАЖОВАЊЕ ДРУГОГ БРАНИОЦА (члан 80. став 2. тачка 1. ЗКП)

Достављањем пуномоћја, којим се бранилац по службеној дужности овлашћује као изабрани бранилац, адвокату не престаје својство браниоца по службеној дужности, већ престаје доношењем судског решења о разрешењу браниоца по службеној дужности које има конститутивни карактер, и то због ангажовања другог браниоца као што је прописано одредбом члана 80. став 2. тачка 1. Законика о кривичном поступку.

Из образложења:

Виши суд у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције је одлучујући о жалби браниоца изјављеној против решења Вишег јавног тужилаштва у Београду, Посебног одељења за сузбијање корупције, донело решење којим се делимично уважава жалба браниоца и преиначава решење Вишег јавног тужилаштва у Београду, Посебног одељења за сузбијање корупције, тако што се браниоцу окривљеног досуђује новчани износ на име накнаде трошкова кривичног поступка, које је имао у својству браниоца по службеној дужности пред Вишим јавним тужилаштвом у Београду, Посебним одељењем за сузбијање корупције, те му се истовремено досуђује и новчани износ на име трошкова које је окривљени имао за његово ангажовање у својству изабраног браниоца и то на терет буџетских средстава Вишег јавног тужилаштва у Београду.

У образложењу решења се наводи да је адвокат био постављен окривљеном као бранилац по службеној дужности, а да је у току поступка бранилац по службеној дужности

поднеском обавестио Више јавно тужилаштво у Београду да га је окривљени ангажовао као изабраног браниоца, из ког разлога је захтевао да орган поступка поднесе предлог судији за претходни поступак Вишег суда у Београду за његово разрешење као браниоца по службеној дужности, достављајући у прилогу поднеска потписано пуномоћје. На основу наведеног, суд је утврдио да је адвокат радње обављао у својству браниоца по службеној дужности све до дана достављања поднеска Вишем јавном тужилашству у Београду, а да је након тога адвокат обављао радње у својству изабраног браниоца, па је на основу наведеног закључио да је побијано решење Вишег јавног тужилаштва у Београду, Посебног одељења за сузбијање корупције донето уз битне повреде одредаба кривичног поступка, будући да је наведеним решењем награда адвокату за све признате радње у поступку умањена за 50% на име одбране по службеној дужности. Даље се у образложењу наводи да у конкретном случају не постоји ниједан основ по ком би окривљени био ускраћен за могућност да за браниоца изабере управо оног адвоката који му је претходно био постављен за браниоца по службеној дужности, при чему околност да адвокат није разрешен дужности браниоца, односно да јавно тужилаштво током истраге није ни предлагало судији за претходни поступак разрешење овог браниоца, не може ићи на терет окривљеног, који је у конкретном случају за браниоца изабрао адвоката који му је до тада био бранилац по службеној дужности и тако на себе преузео и терет финансирања своје одбране, односно обавезу плаћања награде и нужних издатака браниоца, за које је, пак након обуставе истраге стекао право да му се накнаде на терет буџетских средстава.

Против правноснажног решења Вишег суда у Београду, Посебног одељења за сузбијање корупције, због повреде закона из одредбе члана 485. става 1. тачке 1. Законика о кривичном поступку, Више јавно тужилаштво у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције је поднело иницијативу за подизање захтева за заштиту законитости, истичући у свом образложењу да је суд оваквом одлуком о трошковима

кривичног поступка повредио одредбе члана 80. Законика о кривичном поступку, којом су таксативно прописани разлози због којих бранилац може бити разрешен, као и одредбу члана 81. Законика о кривичном поступку, којом је прописано да браниоца по службеној дужности разрешава суд доношењем решења о разрешењу.

Ово из разлога што је Виши суд у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције самоиницијативно нашао да је самим подношењем пуномоћја, којим окривљени овлашћује браниоца по службеној дужности да га заступа као изабрани бранилац, адвокату престало својство браниоца по службеној дужности, без обзира на то што у току поступка од стране судије за претходни поступак Вишег суда у Београду адвокат није разрешен, јер нису били испуњени услови прописани за његово разрешење. С тим у вези, Више јавно тужилаштво у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције је указало да је одредбом члана 80. става 2. тачке 1. Законика о кривичном поступку прописано да ће бранилац по службеној дужности бити разрешен ако окривљени или лице из члана 75. став 1. Законика о кривичном поступку узме другог браниоца, односно да се бранилац по службеној дужности може разрешити само уколико се пуномоћјем ангажује други адвокат у својству браниоца. Како одредбом члана 80. став 2. Законика о кривичном поступку није прописано као основ за разрешење браниоца по службеној дужности достављање пуномоћја којим се бранилац по службеној дужности овлашћује као изабрани бранилац, нити је одредбом члана 81. Законика о кривичном поступку прописано да се бранилац по службеној дужности може у току поступка разрешити без одлуке суда о разрешењу и то на основу простог мишљења суда о наведеном случају, то је указано да је суд доношењем предметне одлуке јасно и недвосмислено учинио повреду одредбе чл. 80. и 81. Законика о кривичном поступку.

Поред наведеног, Више јавно тужилаштво у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције је указало да својство браниоца по службеној дужности не престаје самим

достављањем пуномоћја, већ да престаје доношењем судског решења о разрешењу браниоца по службеној дужности, које има конститутивни карактер, те да у конкретном случају адвокату није никада престало својство браниоца по службеној дужности, пошто никада није донето решење о његовом разрешењу, као и да треба имати у виду и одредбу члана 81. став 1. Законика о кривичном поступку којом је прописано да о разрешењу браниоца одлучује на предлог јавног тужиоца или по службеној дужности судија за претходни поступак, председник већа, претресно веће, односно судија појединац. Како у конкретном случају од стране тужилаштва није стављен предлог за разрешење браниоца по службеној дужности, јер по мишљењу тужилаштва нису били испуњени услови за његово разрешење, док са друге стране адвокат није доставио предлог ни судији за претходни поступак како би исти одлучио по службеној дужности о његовом разрешењу, а која могућност му је била на располагању, то је указано да у конкретном случају адвокату никада није престало својство браниоца по службеној дужности. Ипак, неспорно је утврђено да браниоцу по службеној дужности припада право на накнаду трошкова након обуставе истраге на терет буџетских средстава, као и да је његов договор са окривљеним у погледу накнаде и финансирања своје одбране у складу са одредбом Кодекса професионалне етике адвоката, који тачком 30.2.3 прописује да није допуштено да адвокат са клијентом уговора или од њега тражи или прима награду за одбрану по службеној дужности, осим ако суду или другом надлежном органу достави пуномоћје и затражи да га разреши својства браниоца по службеној дужности. Међутим, договори око накнаде, односно преузимања и финансирања одбране окривљеног пре окончања кривичног поступка представљају управо ствар која се тиче односа окривљеног и његовог браниоца, а која нема утицаја на промену својства које адвокат који је постављен решењем органа поступка за браниоца по службеној дужности има у поступку пред тужилаштвом и судом.

Због несумњиве повреде одредбе чл. 80. и 75. Законика о кривичном поступку, Више јавно тужилаштво у Београду,

Посебно одељење за сузбијање корупције је упутило иницијативу за подношење захтева за заштиту законитости Апелационом јавном тужилаштву у Београду.

Апелационо јавно тужилаштво у Београду оценило је као основану иницијативу за подизање захтева за заштиту законитости Вишег јавног тужилаштва у Београду, Посебног одељења за сузбијање корупције, те је уз своје образложено мишљење доставило иницијативу Вишег јавног тужилаштва у Београду, Посебног одељења за сузбијање корупције за подношење захтева за заштиту законитости Врховном јавном тужилаштву.

Врховно јавно тужилаштво Републике Србије је одлуком указало да се основано истиче да је решењем Вишег суда у Београду, Посебног одељења за сузбијање корупције повређен закон и то члан 80. у вези са чланом 75. Законика о кривичном поступку, односно да адвокат није могао стећи својство изабраног браниоца подношењем пуномоћја.

(Одлука Врховној јавној тужилаштва Републике Србије КТЗ бр. 283/25 од 1. 4. 2025)

Сентенцу приредила

Сања Радовић

јавнотужилачки помоћник

ВЈТ у Београду

Посебног одељења за
сузбијање корупције

VI
ГОСТИ БИЛТЕНА

Анђела Банић*

ИНСТИТУЦИОНАЛНА САРАДЊА ЕВРОПСКИХ ТЕЛА У КОНТЕКСТУ РЕФОРМЕ ПРАВОСУЂА У СРБИЈИ: МЕЋУСОБНИ УТИЦАЈ И КООРДИНИСАНИ НАДЗОР

Процес реформе правосуђа у Србији истиче динамичну и вишесмерну интеракцију између кључних европских институција, при чему се њихов рад међусобно прожима, а налази и препоруке једних утичу на приступ и закључке других. Европска комисија за демократију кроз право (у даљем тексту Венецијанска комисија), као саветодавно тело Савета Европе за уставна питања, пружа правне смернице са циљем да се обезбеди усклађеност националних правних оквира са демократским стандардима, владавином права и заштитом основних права.¹ Паралелно, Група држава против корупције (у даљем тексту ГРЕКО) прати поштовање антикорупцијских стандарда, са посебним акцентом на очување интегритета правосуђа и спречавање непримерених утицаја унутар институционалних структура.²

* Аутор је правни саветник у Европском суду за људска права и виши стручни сарадник у Вишем јавном тужилаштву у Београду (статус мировања).

1 Република Србија је чланица Савета Европе и Венецијанске комисије, у чијем раду активно учествују њени представници.

2 Србија је постала чланица ГРЕКО 2003. године и од тада је прошла кроз више евалуационих рунди, усмерених на процену њених напора у борби против корупције. Прва евалуација одржана је у јуну 2006. (у оквиру заједничке Прве и Друге рунде), затим је уследила Трећа рунда у октобру 2010. године. Четврта евалуациона рунда, која се фокусира на превенцију корупције међу посланицима, судијама и тужиоцима, започета је 1. јануара 2012, а

Ова два тела често делују у блиској концептуалној сагласности: ГРЕКО у својим оценама редовно примењује правна тумачења која је развила Венецијанска комисија, док се Венецијанска комисија ослања на практична запажања ГРЕКО о изазовима имплементације. Оба тела, притом, своје оцене темеље на пракси Европског суда за људска права (у даљем тексту ЕСЉП), који даје ауторитативна тумачења принципа независности правосуђа, правичног суђења и поделе власти.

Наиме, пракса ЕСЉП у области независности судија и тужилаца која обухвата кључне елементе, као што су именовање, напредовање, премештај и разрешење, представља нормативни ослонац за шире принципе које ова тела примењују у својим саветодавним и надзорним активностима. Заједнички правни стандарди усмеравају дизајн и реформу националних система у правцу усклађености са обавезама из европских стандарда људских права. Истовремено, и сам ЕСЉП у својим пресудама узима у обзир налазе и извештаје тела као што су ГРЕКО и Венецијанска комисија, чиме се успоставља круг међусобног утицаја.

Илустративан пример те међусобне размене представља случај *Guðmundur Andri Ástráðsson v. Iceland*,³ у којем је ЕСЉП експлицитно упутио на извештај ГРЕКО као релевантан извор у процени системских ризика по независност судства. Овај случај осветљава еволуирајућу интеракцију између надзорних, саветодавних и судских тела, која омогућава развој кохерентних правних норми у европском простору и има кључну улогу у обликовању реформи у земљама као што је Србија.

Овај институционални утицај додатно је видљив у предметима *Xhoxhaj v. Albania*⁴ и *Cătănă v. Moldova*,⁵ где је ЕСЉП разматрао не само индивидуалне притужбе већ и шири

релевантни извештај је усвојен 19. јуна 2015. и објављен 2. јула исте године. Након више извештаја о усклађености, поступак оцењивања усклађености Србије са препорукама ГРЕКО и даље је у току.

3 ECtHR, *Guðmundur Andri Ástráðsson v. Iceland*, 1 March 2021, Application No. 26374/18.

4 ECtHR, *Xhoxhaj v. Albania*, 13 May 2014, Application No. 14931/09.

5 ECtHR, *Cătănă v. Moldova*, 12 October 2010, Application No. 43346/05.

институционални контекст у којем су се реформе одвијале. У тим анализама ЕСЉП је експлицитно узео у обзир оцене ГРЕКО о интегритету судства, дисциплинским поступцима и поштовању антикорупцијских стандарда.

У случају Пољске, улога ГРЕКО била је нарочито изражена. Извештаји и препоруке тог тела истицали су системске ризике за независност судства, посебно у вези са процесом именовања судија и спровођењем судских реформи. ЕСЉП се у анализи усклађености тих реформи са европским стандардима људских права ослонио на налазе ГРЕКО, чиме је додатно наглашена важност институционалних гаранција и принципа владавине права.

Када је реч о независности тужилаштва значајан помак представља случај *Kövesi v. Romania*,⁶ у којем је ЕСЉП по први пут експлицитно користио појам „независност“ уместо до тада уобичајеног појма „аутономија“. У тој пресуди ЕСЉП се позвао и на Мишљење бр. 4 Консултативног савета европских тужилаца,⁷ укључујући и Римску повељу. Занимљиво је да је ова пресуда накнадно утицала на садржај Мишљења бр. 16 истог савета у којем је разматран утицај међународних судских одлука и тела на практичну независност тужилаца.⁸ Иако је реч о специфичном националном контексту, Велико веће ЕСЉП нагласило је да је „у јавном интересу очување поверења у независност и политичку неутралност тужилачких органа државе“.

Утицај ових тела на реформу правосуђа у Србији подједнако је значајан. Венецијанска комисија се у својим оценама интензивно ослања на праксу ЕСЉП и мишљења Консултативног савета европских судија.⁹ На пример, у мишљењу

6 ECtHR, *Kövesi v. Romania*, 5 May 2020, Application No. 3594/19.

7 Consultative Council of European Prosecutors, *Opinion No. 9 (2014) on European Norms and Principles Concerning Prosecutors*, 17 December 2014, CCPE (2014)4.

8 Consultative Council of European Prosecutors, *Opinion No. 16 (2021) – Implications of the decisions of international court and treaty bodies as regards the practical independence of prosecutors*, 26 November 2021, CCPE (2021)6.

9 Consultative Council of European Judges, *Opinion No.3 on the principles and rules governing judges' professional conduct, in particular ethics, incompatible behaviour and impartiality*, 19 November 2002, CCJE (2002).

поводом Нацрта уставних амандмана у Србији, Венецијанска комисија се позвала на пресуду *Volkov v. Ukraine*,¹⁰ да би нагласила потребу за прецизним уређењем дисциплинских поступака. Посебно је истакла важност дефинисања нејасних правних стандарда да би се спречила произвољна примена и обезбедила доследна одговорност у правосуђу.

С друге стране, вероватно значајнији за статус Србије у овом тренутку јесте став Европске комисије, која је у свом најновијем извештају нагласила значај потпуне примене препорука које је ГРЕКО издао током четврте рунде евалуације као неопходан корак ка даљем напретку Србије у процесу приступања Европској унији. Ова рунда евалуације посебно је усмерена на положај судија и тужилаца, као и на шири оквир спроведених правосудних реформи. ГРЕКО је, у оквиру својих надлежности, спровео свеобухватну анализу правосудног система Србије и издао циљане препоруке усмерене на деполитизацију правосуђа. Управо се на те препоруке Европска комисија ослања приликом своје свеобухватне процене стања у правосуђу, истичући њихову пуну имплементацију као кључну. У том смислу, ГРЕКО има значајну улогу у процесу преговора о приступању ЕУ.

Додатно, у извештају Европске комисије за наредни период јасно се наглашава потреба да Србија у потпуности поступи по свим препорукама које је издао ГРЕКО, са посебним акцентом на оне из четврте рунде евалуације.¹¹

Истовремено, мишљења Венецијанске комисије о спроведеним реформама такође се високо вреднују, а њихова запажања Европска комисија у великој мери користи приликом обликовања својих оцена.¹² Укупно посматрано, међусобна

10 ECtHR, *Volkov v. Ukraine*, 9 May 2013, Application No. 21722/11.

11 Према оцени ГРЕКО, од укупно 24 препоруке из ове рунде, до сада је у потпуности испуњена само једна, док је 10 испуњено делимично, што указује на значајан простор за унапређење и даљу посвећеност реформама. Directorate-General for Neighbourhood and Enlargement Negotiations, 2024 Communication on EU enlargement policy, *2024 Serbia Report*, 30 October 2024, SWD (2024), стр. 6.

12 „Венецијанска комисија издала је три мишљења у којима је у целини позитивно оценила усвојено спроводно законодавство и препознала транспарентност

интеракција ГРЕКО, Венецијанске комисије, Консултативног савета европских судија, Консултативног савета европских тужилаца, Европске комисије и ЕСЉП не само да доприноси кохерентности европске правне доктрине него и обезбеђује да реформе правосуђа у државама чланицама буду у складу са основним демократским нормама. Међусобно допуњавање њихових анализа и препорука омогућава свеобухватно сагледавање националних правних система са циљем јачања владавине права, са посебним освртом на независност и аутономију судства и тужилаштва.

У случају Србије ова вишесмерна размена правних аргумената и институционалне интеракције значајно је обликовала садржај и примену реформи правосуђа. Континуирано инсистирање ГРЕКО на деполитизацији судских и тужилачких савета, као и детаљне правне анализе Венецијанске комисије, пружиле су Србији снажан оквир за институционалну реформу. Европска комисија се, у контексту своје надлежности, ослонила на оцене оба тела, сваког у оквиру сопственог мандата, као на кључне референтне тачке приликом процене усклађености српског правосуђа са европским стандардима. Ослањајући се на комплементарне снаге ГРЕКО у области праћења борбе против корупције и нормативне правне анализе Венецијанске комисије, Европска комисија успева да изгради свеобухватније и нијансираније разумевање правосудног система Србије. Такви налази ће, сасвим извесно, бити релевантан фактор у будућим оценама ЕСЉП о правном оквиру Србије и потенцијалним кршењима права која су загарантована Европском конвенцијом о људским правима.

и инклузивност процеса.“ Directorate-General for Neighbourhood and Enlargement Negotiations, Communication on EU Enlargement Policy, 2023 *Serbia Report*, 8 November 2023, SWD (2023) 69, стр. 4.

Анђела Банић*

ПРАВОСУДНА РЕФОРМА ПОД ЕВРОПСКИМ ОКВИРИМА

Званични мото Европске уније – *In varietate concordia* (Уједињени у различитости) изражава племениту идеју усаглашавања различитих правних култура, управљачких традиција и институционалних оквира кроз заједничке демократске вредности. Ипак, процес реформе правосуђа у Србији показује да је остваривање те јединствености кроз различитост много захтевније у пракси него што то сам мото наводи. Изазови нису у дефинисању заједничких циљева, већ у њиховој примени у оквиру различитих националних стварности, које обликују политички услови, институционална наслеђа и друштвена очекивања.¹

Европске институције имале су значајну улогу у обликовању српских правосудних реформи, систематски уводећи у домаћи систем европске стандарде независности, ефикасности, непристрасности, одговорности и стручности. Као кандидат за Европску унију од марта 2012. године и уз отворене приступне преговоре од јануара 2014. године Србија је кроз амбициозан и комплексан процес настојала да повећа институционалну аутономију и обнови поверење грађана у правосуђе.

* Аутор је правни саветник у Европском суду за људска права и виши стручни сарадник у Вишем јавном тужилаштву у Београду (статус мировања).

1 О изазовима примене заједничких европских вредности у државама кандидатима, а нарочито у контексту земаља Западног Балкана, постоји значајан и обиман корпус академских радова који критички сагледавају ограничења процеса хармонизације у условима специфичних политичких, институционалних и друштвених оквира.

Кључни реформски корак било је уставно уређење које је измењено након праћења и саветовања Венецијанске комисије, Европске комисије и Групе држава против корупције (у даљем тексту ГРЕКО). Ова институционална подршка служила је као гарант усаглашености са европским стандардима и механизам легитимитета домаћих актера.

Током последње деценије национални стратешки документи и препоруке европских тела унапредили су нормативно усаглашавање и институционалну реформу, нарочито у области правосуђа, једног од најважнијих сегмената реформе у оквиру Поглавља 23 о правосуђу и основним правима.

Најновија Национална стратегија реформе правосуђа (2020–2025) наставља претходну политику, са посебним нагласком на судску независност, аутономију тужилаштва, ефикасност и уставне реформе у складу са европским стандардима.²

Таман када се учинило да је процес реформе правосуђа приведен крају и да највећи изазов лежи у ефикасној имплементацији новоусвојених одредаба, почели су да се појављују нови законодавни предлози, као одговор на нове препоруке европских институција. Ови потези нису били неочекивани, већ представљају директну последицу процене Европске комисије у извештају за 2024. годину,³ у којем се наглашава да „притисак на судство и тужилаштво и даље остаје значајан“, што указује на то да формалне структурне промене још нису довеле до суштинске културне и функционалне трансформације.

2 Реформа правосуђа у Србији започела је Националном стратегијом реформе правосуђа 2006–2011, као првим свеобухватним документом за спровођење Устава из 2006. године. Међутим, Устав је убрзо критикован и препознат као непотпун у смислу европских стандарда. Контровверзне реорганизације у 2009. години, укључујући уставно спорну прераспodelу судова и поновно именовање судија и тужилаца, додатно су истакле потребу за новим реформама. Уследио је нови циклус са Националном стратегијом реформе 2013–2018, који је фокус ставио на судску независност, ефикасност и функционалност, уз Акциони план за Поглавље 23.

3 EC, Directorate-General for Neighbourhood and Enlargement Negotiations, 2024 Communication on EU enlargement policy, 2024 *Serbia Report*, 30 October 2024, SWD(2024).

У извештају је посебно истакнуто да се, иако институционални оквир на папиру делује ојачано, његова примена и даље суочава са структурним и политичким препрекама, које отежавају потпуну реализацију реформи.

Полазећи од концепта, који је подржан кроз различите европске инструменте, о успостављању јединствене улазне тачке у правосуђе кроз Правосудну академију (у даљем тексту Академија) као аутономну институцију која спроводи почетну обуку, једна од главних препорука била је измена Закона о Правосудној академији у текућој години. Такав потез значио би суштинско преобликовање недавно реконструисаног система, који се тек почео укоренивати у правосудни оквир.

Важно је напоменути да се питање уређења статуса Академије већ налазило у фокусу пажње европских институција, што указује на то да ово није први покушај његовог реформисања. Још 2018. године, током разматрања уставних амандмана, који упркос почетним напорима на крају нису усвојени, Венецијанска комисија указала је на потребу дефинисања статуса Академије.⁴ Након неуспеха у постизању компромиса између власти и струковних удружења, као и изостанка усвајања предложених амандмана, Венецијанска комисија је у свом мишљењу из 2021. године поново нагласила да Академија и даље није предвиђена као уставна категорија.⁵

Пре неколико месеци, у складу са најновијим препорукама Европске комисије, српске власти су Венецијанској комисији доставиле предлог измена закона, у којем су представљена два могућа модела реформе. Овај предлог уследио је након дугог и често напетог дијалога између струке и носилаца власти, што одражава сталну борбу за постизање одрживог консензуса о будућности избора у правосуђу. Први модел би одсликавао постојећи систем, у којем кандидате бирају

4 Venice Commission, *Opinion on the Draft Amendments to the Constitutional Provisions on the Judiciary*, 25 June 2018, CDL-AD (2018)011.

5 Venice Commission, *Opinion on the draft constitutional amendments on the judiciary and the draft Constitutional Law for the implementation of the constitution amendments*, 18 October 2021, CDL-AD (2021)032.

правосудни савети⁶ након полагања испита еквивалентног завршном испиту на Академији, уз обавезну додатну обуку од 30 дана за кандидате који тест полажу пред саветима. Други, по оцени Венецијанске комисије повољнији модел, подразумева да Академија постане једини улаз у правосуђе, уз обавезну почетну обуку и полагање завршног испита као предуслова да савети изаберу кандидате. Овај модел захтева реформу управне структуре Академије и јасно дефинисање њених надлежности у почетном избору кандидата за тзв. почетну обуку.⁷

Венецијанска комисија истакла је три главне предности другог модела: прво, бољу припремљеност кандидата захваљујући систематској иницијалној обуци, која омогућава суштинску процену квалификација; друго, већу транспарентност и једнак третман кроз јединствен и ригорозан поступак; и треће, елиминацију паралелних путева избора, што доприноси ефикасности и унапређењу самог процеса.

Ипак, као озбиљан изазов остаје уставна улога савета, који имају искључиву надлежност у избору судија и тужилаца. То је потврђено и одлуком Уставног суда Србије из 2014. године, која је уследила након једног од претходних покушаја власти да уведу Академију као једину улазну тачку у правосуђе, што је покренуло иницијативу за оцену уставности. Суд је закључио да поверавање Академији улоге јединог „чуvara капије“ није у складу са уставним одредбама које уређују надлежности Судског и Тужилачког савета. Наиме, у поступку уписа на почетну обуку Академија у пракси врши селекцију кандидата, чиме долази до преклапања са надлежностима савета.

Било је потребно прецизно формулисати законско решење којим би се одлука Уставног суда усагласила са новообликованом

6 Високи савет судства и Високи савет тужилаштва Републике Србије, ради прегледности и лакшег праћења текста, биће у наставку заједнички именовани као Судски и Тужилачки савет (у даљем тексту савети).

7 Venice Commission, *Opinion on the draft Law on the Judicial Academy and draft amendments to the Law on Judges and the Law on the Public Prosecutor's Office*, 9 December 2024, CDL-AD (2024)036.

институцијом задуженом за иницијалну селекцију, али под строгим надзором тела која доносе коначне одлуке – Судског и Тужилачког савета. Као могући компромис законодавац је предвидео надзор ових савета над радом Академије, њихову значајну улогу у именовању њених управних органа, као и кључну позицију у организовању и надзору пријемног испита. Такође је истакнуто да би савети задржали своје уставом утврђене надлежности да, по извршеном увиду у резултате тестирања и интервјуа, донесу коначну одлуку о избору. Предложен је и прелазни период од пет година током којег ће важити постојећи систем да би се промене спровеле постепено и без потреса.

Посебну забринутост изазвала је одредба о укључивању министра правде у Управни одбор Академије. Тај потез се тумачи као део шире тенденције власти да политизује процес избора у правосуђу. Слично решење тренутно је примењено укључивањем министра у Тужилачки савет, за разлику од Судског савета, у којем такав предлог није усвојен услед снажног противљења европских институција и оцене да би тиме био нарушен основни постулат поделе власти.⁸ Стога се ова одредба може сматрати новим покушајем да се обезбеди политичко присуство у процесу избора у правосуђу. Препорука Венецијанске комисије је недвосмислена: министар правде треба да буде искључен из састава Управног одбора да би се очували независност и интегритет процеса избора.

Идеја о успостављању јединственог и уједначеног модела уласка у правосуђе могла би, без сумње, наићи на широку подршку како међу струковним удружењима, тако и међу

8 Као компромисно решење прихваћен је модел по којем министар правде не учествује у гласању у поступцима по жалбама у дисциплинским поступцима против тужилаца. Ипак, овакво решење било је предмет критике не само Венецијанске комисије већ посебно ГРЕКО, који је указао на упорне сигнале који упозоравају на могуће сукобе интереса и рањивости који се односе на интегритет ове праксе; више у: GRECO, *Addendum to the Second Compliance Report Serbia*, Fourth Evaluation Round, Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors, 8 December 2023, Greco RC4 (2023)13.

релевантним актерима извршне, законодавне и судске власти. У прилог томе говори и чињеница да су европске институције, кроз различите механизме и препоруке, јасно подржале формирање таквог модела, али у виду формирања Академије као аутономног тела, оспособљеног да развија програме обуке и обезбеђује њихову доследну примену у пракси.

Ипак, остаје отворено питање да ли ће домаћи законодавац успети да обликује институцију која ће заиста уживати степен аутономије и независности у складу са европским стандардима, нарочито имајући у виду већ изнете предлоге који предвиђају присуство представника извршне власти у управљачкој структури Академије, као и непрецизно дефинисану субординацију надлежности, која отвара простор за институционално преклапање и избегавање одговорности.

У том контексту, питања аутономије и независности додатно се усложњавају када се има у виду да се Република Србија, након вишегодишњих и често неуспешних покушаја реформе, определила за модел правосудних савета као уставне категорије надлежних за избор носилаца правосудних функција.

Дуж линије европских тежњи и домаће институционалне стварности намеће се потреба за прецизним и пажљивим усклађивањем надлежности Академије и правосудних савета. Тај процес, ма колико био сложен и временски захтеван, делује као нужан корак ка успостављању функционалног и одрживог правосудног система.

Такође, неспорно је да су досадашње промене биле неопходне ради усклађивања са европским стандардима, те да су, иако делимичне и повремено компромисне, ипак донеле изванредан институционални помак. Систем је, рекло би се, тек почео да функционише у свом новом облику, а управо се у тој свеже успостављеној и још неукорењеној фази отвара простор за дубље и суштинске реформе.

Након више неуспешних покушаја да се Академија установи као примарни улазни пут у правосудје, поставља се питање да ли је тренутна иницијатива, којом се та институција предвиђа

као обавезан корак у правосудној каријери, заиста дошла у право време, те да ли модел субординације надлежности и прелазног периода може представљати довољно уверљиво решење како за најгласније заговорнике досадашњег система, тако и за оне који се позивају на потребу очувања уставног поретка и владавине права. Посебно се намеће дилема да ли предложени оквир заиста одражава тежњу ка институционалној аутономији, као једној од темељних вредности савремених европских правосудних система или је само још један стихијски покушај уплива других облика власти под паролом европских стандарда. У том светлу, званични мото Европске уније – *In varietate concordia* (Уједињени у различитости) може се разумети и као позив да се уважавају домаће специфичности, али у оквиру јасне оријентације ка изградњи независне и професионалне Академије, као кључне институције унутар европски усклађеног правосудног простора, а не прикривеног канала утицаја других облика власти. У том случају, могла би се указати и значајна прилика за дубљи ангажман Европе који би превазишао оквир формалних препорука и подстакао системске реформе кроз циљанији и одлучнији приступ. С тим у вези, важно је истаћи да Европски суд за људска права, када је реч о Србији, до сада није имао прилику да се изјасни у предметима који се тичу неприкладног утицаја других грана власти на правосуђе, те да на тај начин утиче на системске проблеме. Ово се може делимично објаснити недостатком стабилног реформског оквира у Србији, где су бројне институционалне промене онемогућиле успостављање дугорочног и доследног приступа.

На крају, остаје да се види да ли ће предложени модел, у својој суштини, представљати искорак ка заиста аутономној институцији, при чему ће одговор у великој мери зависити од реакције стручне јавности и постојања политичке воље да се испоштују изнете препоруке и препозна вредност компромиса у интересу владавине права.

ОДНОС ИЗМЕЂУ КРИВИЧНОГ ДЕЛА ИЗ ЧЛАНА 23. ЗОЈРМ И КРИВИЧНОГ ДЕЛА ИЗ ЧЛАНА 323. КЗ

Само у случају напада који је усмерен на ометање службеног лица у обављању службене дужности одржавања јавног реда и мира по односу специјалитета постојаће кривично дело из члана 23. Закона о јавном реду, а не кривично дело из члана 323. Кривичног законика.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Панчеву, К бр. 511/24 од 3. 7. 2024. године, окривљени АА и ББ су на основу одредбе члана 423. став 1. тачка 2. ЗКП ослобођени од оптужбе, и то: окривљена АА да је извршила кривично дело напад на службено лице у вршењу службене дужности из члана 323. став 3, у вези са ставом 2. КЗ, а окривљени ББ да је извршио кривично дело напад на службено лице у вршењу службене дужности из члана 323. став 3, у вези са ставом 1. КЗ.

Против наведене пресуде жалбу је благовремено изјавио јавни тужилац Основног јавног тужилаштва у Панчеву због битне повреде одредаба кривичног поступка, погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и повреде Кривичног закона, са предлогом да Апелациони суд у Београду усвоји жалбу и првостепену пресуду преиначи тако што ће окривљене огласити кривим.

Након оцене доказа који су непосредно изведени пред другостепеним судом и поновном оценом доказа из првостепеног поступка, како појединачно, тако и у међусобној

повезаности, оцене жалбених навода јавног тужиоца Основног јавног тужилаштва у Панчеву, а имајући у виду и речи странака на претресу, Апелациони суд у Београду је нашао: да првостепену пресуду на основу чињеничног стања утврђеног пред судом другог степена треба преиначити и окривљену АА огласити кривом због извршења кривичног дела напад на службено лице у вршењу службене дужности из члана 323. став 3, у вези са ставом 2. КЗ, а окривљеног ББ због извршења кривичног дела напад на службено лице у вршењу службене дужности из члана 323. став 3, у вези са ставом 1. КЗ.

Наиме, првостепеном пресудом окривљена АА је ослобођена од оптужбе, као и окривљени ББ, јер по налажењу првостепеног суда радње за које јавни тужилац терети обоје окривљених нису радње напада на службено лице, па према томе, иако је неспорно да су оне предузете, није доказано да су окривљени предузели радње извршења кривичног дела за које их јавни тужилац терети. Према датим разлозима, када је полицајац ... наредио окривљеној АА да се поново врати у службени ауто како би је одвели у полицајску станицу, она се, по наводима јавног тужиоца: „са обе руке ухватила за трактор, отимала, хистерисала, вриштала, вређала, ишчупала микрофон за ротацију из аута и када је полицајац ... применио захват 'кључ на руке' и даље се отимала и покушавала да га удари и огребала“, те је из оваквог описа радњи извршења кривичног дела, потпуно јасно да окривљена АА није напала полицајца ..., већ да све радње које је она предузела представљају радње ометања полицајца да спроведе службену дужност. Окривљена АА није предузела радњу агресије и акције према полицајцу ..., већ се отимала и на тај начин га ометала да он изврши службену радњу. У радњама окривљеног ББ који је полицајац ... ухватио за врат и повукао назад, нема напада и акције према полицајцу, већ је окривљени ББ ометао полицајца да помогне другом полицајцу у везивању његове мајке, односно ометао га у спровођењу службене радње, те према томе, како закључује првостепени суд, јавни тужилац ни за окривљеног ББ није доказао да је предузео радњу напада на службено лице.

Међутим, по налажењу Апелационог суда у Београду, овакав закључак првостепеног суда, као и дати разлози, не могу се прихватити као правилни, на шта се основано и жалбом јавног тужиоца указује.

Наиме, јавни тужилац указује на то да кривично дело напад на службено лице у вршењу службене дужности из члана 323. став 1. КЗ чини онај ко нападне или прети да ће напасти службено лице у вршењу службене дужности, да је за квалификовани облик овог кривичног дела из става 2. потребно да је извршењем дела из става 1. службеном лицу нанета лака телесна повреда или је прећено употребом оружја, док је за квалификовани облик из става 3. истог члана, поред осталог, неопходно да је дело из ст. 1. и 2. учињено према службеном лицу у вршењу послова јавне или државне безбедности. Истовремено указује и на одредбу члана 23. став 1. Закона о јавном реду и миру, којом је прописано да кривично дело ометање службеног лица у вршењу службене дужности чини онај ко прети да ће напасти, покуша или нападне или на други начин омета службено лице надлежних органа из члана 2. тог закона у вршењу службене дужности, те имајући у виду претходно цитиране законске одредбе, да је кривично дело из члана 23. Закона о јавном реду и миру специјалан облик кривичног дела из члана 323. КЗ које постоји када се ради о нападу на службено лице у вршењу само једног од низа послова јавне безбедности (члан 30. став 3. тачка 5. Закона о полицији), и то послова одржавања јавног реда и мира, који напад мора бити усмерен на ометање службеног лица у обављању службене дужности одржавања јавног реда и мира, што у конкретном није случај.

Посебно треба истаћи и да се радња извршења кривичног дела из члана 23. став 1. Закона о јавном реду и миру састоји у ометању овлашћеног службеног лица у смислу отежавања спровођења службене радње, и то било њеног отпочињања или благовременог, ефикасног и законитог спровођења и окончања, док се радња извршења кривичног дела из члана 323. став 1. КЗ, састоји у нападу, као радњи непосредног

угрожавања телесног интегритета или у претњи нападом на службено лице.

Самим тим, не могу се прихватити закључци првостепеног суда да окривљена АА није предузела радњу агресије и акције према полицајцу ..., већ да се отимала и на тај начин га ометала да он изврши службену радњу, као и да у радњама окривљеног ББ који је полицајца ... ухватио за врат и повукао назад, нема напада и акције према том полицајцу будући да је несумњиво утврђено да је окривљена АА ударала и изгребала ноктима у пределу стомака и груди оштећеног ... и да је након што је ишчупала микрофон за ротацију из полицијског возила кроз отворена возачева врата покушавала њиме да га удари, а да је окривљени ББ пришао са леђа оштећеном ... и савијеном руком у лакту ухватио оштећеног за врат и повукао га ка назад. По налажењу другостепеног суда, умишљај обоје окривљених је обухватао свест о томе да врше напад на службена лица у вршењу службене дужности – послова јавне безбедности.

На основу напред наведеног, као и из других разлога, Апелациони суд у Београду је на основу одредбе члана 459. став 1. ЗКП, донео одлуку као у изреци пресуде.

(Пресуда Апелационој суда у Београду, Кж1 1016/24 од 20. 1. 2025)

Сентенцу приредила

Марија Милосављевић

јавнотужилачки помоћник

Основног јавног

тужилаштва у Панчеву

СРП – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

343.163 (497.11)

БИЛТЕН Вишег јавног тужилаштва у Београду
/ главни и одговорни уредник Никола Пантелић.
– 2022, бр. 1- . – Београд : Више јавно тужилаштво
у Београду, 2022– (Београд : Службени гласник).
– 20 cm

Полугодишње.

ISSN 2956-0489 = Билтен Вишег јавног тужилаштва
у Београду
COBISS.SR-ID 81743881